UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Jindřich Podlešák

Hrdinové dne D a srovnání jejich osudů v literatuře faktu

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Jindřich Podlešák**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Jan Halada, CSc.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

PODLEŠÁK, Jindřich. *Hrdinové dne D a srovnání jejich osudů v literatuře faktu.* Praha, 2015. 67 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Jan Halada, CSc.

Anotace

Šestého června 2014 uplyne 70 let od chvíle, kdy spojenecká vojska uskutečnila největší obojživelnou operaci v dějinách. Již pouze málokdo už dnes tu dobu pamatuje. Ovšem stále žijí zde mezi námi tací, kteří byli těmto dějinným událostem osobně účastni. Svědectví o době, ze které pocházejí, je pro nás dnes zcela jedinečné. Máme výjimečnou příležitost s těmito lidmi hovořit, a tu je třeba využít.

V souvislosti s výročím Dne D se vydám prozkoumat pohled na vylodění očima jeho veteránů. Jejich vzpomínky jsou pro mne coby informace z první ruky nejdůležitější. Proto jsem se rozhodl slavnosti osobně navštívit a tyto muže vyhledat. Na pozadí historických skutečností je mým cílem získání svědectví lidí, kteří počátek vojenských operací na západní frontě sami zažili a byli jejich součástí.

Zároveň s tím je zde k dispozici celá řada titulů literatury faktu. Téma spojenecké invaze do západní Evropy bylo zpracováno mnohokrát, a tudíž se nabízí možnost rozličné způsoby zpracování porovnat. Spolu s tím pak dáváme do souvislostí zážitky jednotlivých příslušníků amerických a britských jednotek, čímž získáváme ucelenější vhled do tohoto bodu obratu druhé světové války.

Abstract

On sixth of June 2014 it will be 70 years from the moment, when the Allied armies made the biggest amphibious operation in history. Hardly anybody remembers that times now. But there are still those among us, who witnessed these historical moments personally. Their testimony about the time, where they come from, is for us today absolutely unique. We have a rare opportunity to talk to these people, and that one we must take.

Connected with the anniversary of the D Day I set out to explore the view on the landings through the perspective of its veterans. Their memories are as a firsthand information for me the most important. For that I have decided to visit the celebrations personally and find these men. On the background of the historical consequences it is my target to obtain the testimony of the people, who experienced the military operations on the western front personally and were part of them.

Together with that there are lots of books of non-fiction literature. The topic of Allied invasion to the Western Europe was processed many times and therefore there opens the possibility to compare the many different methods. With that we put into connection the experience of many members of the American and British armed forces, through which we get more complex view to this turning point of the World War Two.

Klíčová slova

Druhá světová válka, Normandie, veteráni, rozhovory, literatura faktu.

Keywords

World War Two, Normandy, veterans, interviews, non-fiction literature.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji také, že tato práce nebyla použita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2015 Jindřich Podlešák

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu docentu Haladovi za trpělivost, shovívavost a pomoc při psaní této práce. Dále také svým rodičům a všem, kteří mě během celé doby mého studia podporovali.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Podlešák Jindřich	**Razítko podatelny:**
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2012	
E-mail diplomantky/diplomanta jindrich.podlesak@gmail.com	
Studijní obor/forma studia: Žurnalistika / bakalářské	

Předpokládaný název práce v češtině:
Hrdinové Dne D a srovnání jejich osudů v literatuře faktu

Předpokládaný název práce v angličtině:
The Heroes of D Day and Comparison of Their Destinies in Non-fiction Literature

Předpokládaný termín dokončení:
LS, 2014/2015

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce:

Šestého června 2014 uplyne 70 let od chvíle, kdy spojenecká vojska uskutečnila největš obojživelnou operaci v dějinách. Již pouze málokdo už dnes tu dobu pamatuje. Ovšem stále žijí zde mezi námi tací, kteří byli těmto dějinným událostem osobně účastni. Svědectví o době, ze ktere pocházejí, je pro nás dnes zcela jedinečné. Máme výjimečnou příležitost s těmito lidmi hovořit, a tu je třeba využít.

V souvislosti s výročím Dne D se vydám prozkoumat pohled na vylodění očima jeho veteránů Jejich vzpomínky jsou pro mne coby informace z první ruky nejdůležitější. Proto jsem se rozhod slavnosti osobně navštívit a tyto muže vyhledat. Na pozadí historických skutečností je mým cílem získání svědectví lidí, kteří počátek vojenských operací na západní frontě sami zažili a byli jejich součástí.

Zároveň s tím je zde k dispozici celá řada titulů literatury faktu. Téma spojenecké invaze do západní Evropy bylo zpracováno mnohokrát, a tudíž se nabízí možnost rozličné způsoby zpracován porovnat. Spolu s tím pak dáváme do souvislostí zážitky jednotlivých příslušníků amerických a britských jednotek, čímž získáváme ucelenější vhled do tohoto bodu obratu druhé světové války.

Předpokládaná struktura práce:
I. Situace na počátku června 1944: Amerika, Británie, Evropa
II. Vstříc Pevnosti Evropa: svědectví amerických a britských vojáků
III. Pohled skrze historii – jak hovoří literatura faktu
IV. Porovnání vyprávění a knižní tvorby
V. Sedmdesát let poté – návrat do slavných míst

Vymezení zpracovávaného materiálu:
Hubáček, Miloš. Invaze. Praha: Panorama, 1991.
Ryan, Cornelius. Nejdelší den. Praha: Československý spisovatel, 1992.
Howarth, David Armine. Den Invaze. Praha: Mladá Fronta, 1967.
Ambrose, Stephen E. Bratrstvo neohrožených. Brno: Jota, 2002.
Winters, Richard. Kingseed, Cole. Bratrstvo neohrožených – Velitel. Praha: Baronet, 2014.

Postup (technika) při zpracování materiálu:
- kvantitativní výzkum (pamětníci)
- obsahová analýza knih (lit. faktu)
- komparace knih a vzpomínek

Základní literatura:

- Adlt, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný žánr (Pokus o interpretaci). In: Slovník klubu českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha, 2003. ISBN 80-86391-10-8.
- Halada, Jan. Z historie literatury faktu. In: Slovník klubu českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha, 2003. ISBN 80-86391-10-8.
- Pytlík, Radko: O literatuře faktu, Praha 1987. ISBN 22-091-87.
- Jurčo, Milan. Paradoxný svet literatúry faktu. Bánská Bystrica, 2000. ISBN 8080553726.
- Haman, Aleš.: Literatura z pohledu čtenářů, Praha 1991. ISBN 80-202-0281-1.

Diplomové práce k tématu:

V posledních pěti letech je toto téma mezi závěrečnými pracemi na UK ojedinělé.

Datum / Podpis studenta/ky

……

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

……

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga **Datum / Podpis pedagožky/pedagoga**

Obsah

ÚVOD: SEDMDESÁT LET SVOBODY **2**

OBTÍŽE PŘI ZÍSKÁVÁNÍ MATERIÁLU **4**

1. INVAZE – HISTORICKÝ ÚVOD **6**

2. NORMANDIE – ZEMĚPISNÝ ÚVOD **7**

2.1 NORMANDSKÁ MĚSTA 7
2.2 BRITSKÉ PÁSMO VYLODĚNÍ 10
2.3 AMERICKÉ PÁSMO VYLODĚNÍ 16

3. OSLAVY 70. VÝROČÍ INVAZE **19**

3.1 PŘIPOMÍNKA DNE D 19
3.2 VETERÁNI DNE D 20

4. DEN D V LITERATUŘE FAKTU **23**

4.1 CORNELIUS RYAN – REPORTÉR DNE D 24
4.2 STEPHEN EDWARD AMBROSE – POPULÁRNÍ HISTORIK 24
4.3 MILOŠ HUBÁČEK – AUTOR LITERATURY FAKTU 26

5. VE VÍRU VÁLKY **28**

5.1 CESTA K MOCI 28
5.2. NA PRAHU INVAZE 32

6. DEN VŠECH DNŮ **37**

6.1 CHVÍLE ROZHODNUTÍ 37
6.2 DRAMA NA PLÁŽÍCH 38
6.2.1 Britové – pláž Sword *38*
6.2.2 Kanaďané – pláž Juno *41*
6.2.3 Američané – pláž Omaha *42*

7. ODKAZ DNEŠKU **45**

ZÁVĚR **46**

SUMMARY **47**

POUŽITÁ LITERATURA **49**

LITERATURA ODBORNÁ 49
LITERATURA FAKTU 49

SEZNAM PŘÍLOH **50**

PŘÍLOHY **51**

Úvod: sedmdesát let svobody

V době, kdy jsem si vybíral téma své bakalářské práce, mi byla jasná jedna věc. Potřebuji napsat něco *z místa*, o věcech, které jsem viděl na vlastní oči, nebo se jim alespoň přiblížil, jak to bylo možné. Jít ve svém bádání *k pramenům* a prvotním zdrojům. Jít na místa, kde se dané události odehrály; vyzpovídat ty, kteří byli u toho. A tak má volba padla na oslavy 70. výročí spojeneckého vylodění v Normandii a dne D.

Takovou příležitost jsem si coby novinář se zájmem o historii sotva mohl nechat ujít. Vzhledem k tomu, že se o období druhé světové války zajímám dlouhodobě, bylo pro mě nyní výzvou zkonkretizovat své znalosti a na místo oslav se vypravit. Ale hlavně, připravit se na to, že budu moci udělat rozhovory se samotnými veterány vylodění a pozdějšího tažení Evropou.

Že se tato akce připravuje, jsem věděl už dříve. Ostatně, jak by to také mělo být jinak. Tak velkou příležitost k oslavě, navíc dosud žijícími pamětníky vzpomínané historie, si přece sotva mohl nechat kterýkoliv z politiků současného světa nechat ujít. Nicméně, podstatné bylo, že je šance se na tuto akci vypravit. Zároveň získat alespoň trochu přístup i do zákulisí dění a přivézt odtamtud materiál, na jehož základě by mělo být možné napsat bakalářkou práci.

Její zaměření bylo již předem jasné: prostřednictvím odborné literatury a literatury faktu načerpat co nejvíce znalostí a informací o daném tématu. Ty posléze využít coby vědomostní základ pro rozhovory s veterány spojeneckých armád, kteří měli být výročí přítomni. Výpovědi těchto lidí, kteří na vlastní oči viděli a mnohdy na vlastní kůži zažili válku, na kterou se nyní vzpomíná, pak porovnat s tím, co se o nich píše. Lidské paměť jednotlivce proti literární práci historiků, a ty posléze ještě mezi sebou navzájem.

Účelem bylo zjistit, jaké podrobnosti si budou veteráni schopni vybavit a zároveň, jak přesní jsou autoři literatury faktu ve svých popisech. Navštívili místa, o kterých píší? Při psaní historické práce je velmi důležité znát předmět svého bádání; což bylo ostatně jedním z důvodů, proč bylo třeba se do Normandie vypravit. To, jaký je styl a způsob zpravování čtenáře různých autorů budeme také dále zkoumat.

Metody, použité při sbírání materiálu a psaní práce, měly být tudíž následující:

1. Osobní *návštěva* míst na normandském bojišti, kde se odehrály části jedná z největších vojenských operací moderních dějin. Její vyústění mělo zásadní dopad na naší historii. Bylo tudíž zapotřebí prohlédnout si a zjistit, jaká je krajina severozápadní Francie, jak vypadají jednotlivá města a pláže, o kterých se tak často hovoří, učí a píše.
2. Na tomto místě využít příležitosti oslav 70. výročí spojenecké invaze a *rozhovory* s co největšího množství veteránů druhé světové války získat informace z první ruky o tom, jakým způsobem vylodění tehdy probíhalo. A to sice z pohledu obyčejného vojáka, který invazi osobně zažil.
3. Stejně tak využít lokalit a jejich náležité *fotodokumentace* pro další užití v práci.
4. Přečíst co nejpestřejší šíři různých autorů *literatury faktu, porovnat* je navzájem.
5. *Porovnat díla* literatury faktu *s výpověďmi* přímých účastníků bojů.

Obtíže při získávání materiálu

Ačkoliv byl předběžný plán naplňování postupných kroků již víceméně předem jasný, otázkou před odjezdem na slavnosti zůstávalo, nakolik se jednotlivé body podaří splnit. České úřady v otázce přítomnosti českých veteránů na výročí zdráhaly spolupracovat. Navzdory tomu, že by bylo nanejvýš snadné nasbírat s nimi materiál přímo na místě. Ovšem za předpokladu znalostí podrobností jejich životů a peripetií, kterými byli nuceni projít. Vzhledem k tomu, že tyto informace odmítly české úřady poskytnout, bylo nutné jet do Normandie „na slepo“. Aneb doufat, že všeobecné informace získané z odborné literatury budou při rozhovorech stačit.

Pomocí se naopak ukázal Syndikát novinářů, který byl schopen včas a téměř obratem poskytnout patřičné dokumenty, resp. průkaz novináře. S ním v držení bylo následně o mnoho jednodušší získat novinářský pas (propustku) i pro samotné oslavy výročí vylodění. Díky tomu se ukázaly lichými obavy z toho, že „na místě bude příliš velký chaos“, jak prohlašoval jistý vedoucí pracovník programu péče o válečné veterány. Naštěstí se prokázalo, že se mýlil.

Technickým problémem se ukázalo dostat se na místo konání slavností. České dráhy se poněkud méně vyznamenaly při poskytování odpovídajících informací o jízdném a možnostech dopravy při cestování do Francie. Mezinárodní jízdenka je sice platná ve všech státech Evropy, ovšem dostat se odkudkoliv do Francie vyžaduje na každý pád ještě zvláštní, nutno zmínit dosti drahý lístek. Teprve s ním je možné se nalodit na některý z proslulých (ačkoliv možná lehce přeceňovaných) rychlovlaků, které dovolí cestujícímu doputovat až do Paříže. Z té už poté bylo cestování o mnoho pohodlnější, civilnější, milejší.

Byl zde ještě jeden detail, který byl zřejmý již od vyplňování tezí bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že termín jejich odevzdání nastal již nějakou dobu před výročím a odjezdem na badatelskou cestu, jejich obrysy byly ponechány volnější. To se ukázalo jako výhoda, neboť dopravní dostupnost některých vzdálenějších míst v oblasti byla natolik obtížná, že bylo nutné jejich návštěvu oželet. Deset dnů je pro návštěvu tak rozsáhlého místa s tak bohatou historií málo. Pro podrobnější, důkladnější a hlubší

pochopení souvislostí a návštěvu všech dějinných lokalit by bylo třeba vykonat cest několik, či zde alespoň strávit daleko delší časové období.

Je také nejspíše nutné přiznat, že čas k získání mnoha informací o tomto širokém tématu byl k dispozici až teprve po návratu z Francie. U některých rozhovorů s účastníky vyloďovacích či doprovodných leteckých operací, pořízených později, bylo možné využít i vědomosti získané následně. Ovšem s politováním je třeba říci, že přes důslednou snahu (přečtení alespoň několika zdrojů, zhlédnutí filmových materiálů apod.) by větší znalost problematiky již před samotnou cestou mohla přinést ještě o něco lepší výsledky. Nicméně 70. výročí operace *Overlord* se koná pouze jednou a jeho termín je daný. Jakkoliv by se nám možná hodilo jej ze studijních důvodů posunout, abychom se na účast na připomínce slavných událostí mohli lépe připravit.

1. Invaze – historický úvod

Invaze do západní Evropy v černu 1944 byla největší obojživelnou vojenskou operací v dějinách. Zúčastnily se jí desetitisíce Britů, Kanaďanů, Američanů a dalších lidí, stojících na straně svobody a demokracie. Vskutku; plán vylodit se na Němci silně hájených plážích severofrancouzské Normandie mohl skončit naprostým krachem. Přesto se však odhodlání těch, bojujících za obyčejnou lidskost a morálku bez přehnaných slov, ukázalo silnější.

V období kolem Dne D, kterým se nakonec i přes mnohé těžkosti skutečně stal 6. červen, však bylo ještě málo z toho jasné. Třebaže se z jihu Itálie spojenecká vojska probíjela stále blíže k Římu a na východě vedly německé divize rozsáhlé „ústupové boje“, rozhodující úder měl teprve přijít. A kdo dokázal tehdy odhadnout, zda bude úspěšný, a do jaké míry? Budoucnost všeho a všech závisela na ohromném množství shromážděného materiálu, lidské síly a loďstva.

Nikoliv náhodou označil generál Dwight D. Eisenhower spojeneckou invazi do Evropy za „velkou krusádu“, tedy svatou či křížovou výpravu. Nejvyšší velitelství spojeneckých expedičních sil (*Supreme Headquarters of Allied Expedition force* – SHAEF), kterému velel a jehož byl náčelníkem, neslo ve svém znaku plamenný meč. Symbol archanděla Michaela, zvolený jako zástava těch, jež jdou proti temnotě.

„Vojáci, námořníci a letci Spojeneckých expedičních sil! (…) Oči celého světa jsou upřeny na vás. Naděje a modlitby všech svobodymilovných lidí jdou s vámi.“ Právě tato slova doprovázela muže, jež vyráželi do války, někteří po několika letech, jiní zcela poprvé. Rozhodli se vsadit svůj život, svou budoucnost – vše, co měli – za naději, že jednou snad budou jejich potomci moci žít v lepším světě. Bez útlaku, tyranie a otroctví, v časech, kdy každý může a smí rozhodovat sám za sebe. Aniž by měli jistotu, že se jejich poslání zdaří. Aniž by věděli, že se konce utrpení sami dožijí. To jsou oni. Hrdinové dne D. Každý z nich. Toto je jejich příběh.

2. Normandie – zeměpisný úvod

Na severozápadě Francie se rozkládá krajina živých plotů, pastvin a mírných kopců. Obyvatelé se přeci jen o něco více liší od ostatních lidí, žijících ve zbytku země. Ať už je to jejich původem nebo venkovským prostředím, jsou otevřenější, přístupnější, než jak by mohli Francouzi být. Takovou je Normandie, jež se stala dějištěm největší obojživelné operace dějin. Je to zvláštní, že právě odtud již byla vedena jiná, taktéž jedna z nejdůležitějších vojenských výprav v historii Evropy. Byl to Vilém Dobyvatel, kdo se odtud v jedenáctém století přeplavil přes moře do Británie, aby potvrdil svůj nárok na anglický trůn.

2.1 Normandská města

Ten příběh vypráví téměř 950 let stará tapiserie, uložená v malém městě **Bayuex**, vzdáleném sotva deset kilometrů od pobřeží. Uličky města zdobí všudypřítomné šedé dlažební kameny, ze kterých jako by byly postaveny i budovy, sevřeně shlížející na své návštěvníky. Jako zázrakem bylo Bayeux uchráněno osudu, který potkal jiná, větší města francouzského pobřeží. Mnohá z nich byla masivně bombardována spojeneckým letectvem v rámci přípravy chystaného útoku. Šedé kvádry, zmatnělé věkem staletí, však vydržely. A tak se zde nad vámi, ať už jste kdekoliv, stále k nebi zdvihají věže slovutné katedrály, jen o málo mladší než normanský zábor samotný. Její základy jsou však ještě daleko, daleko starší. Tapiserie bývala uložena právě v ní.

Jako by se dávní normandští hrdinové po staletích vrátili, aby osvobodili svou někdejší vlast z područí nájezdníků z východu. Osudy těchto národů byly po celá staletí spjaty; a Francie a Anglie stály často na opačných stranách bitevních polí. Byli to však právě britští vojáci 50. pěší divize, kteří Bayeux získali zpět coby první město osvobozené ve spojenecké invazi. Jeho obyvatelé jsou na to dodnes hrdí. Okna katedrály, která byla během bojů rozbita a později opět obnovena, zdobí nyní vitráže, v nichž je snadno možné rozpoznat poděkování všem těm, kteří se na osvobození Normandie, Francie i celé Evropy podíleli. Jedním z erbů je i Český lev.

Dominantou celého kraje – něčím, co je typické a utkví v paměti každého, kdo Normandii navštívil – jsou **živé ploty**. Míhají se za oknem vašeho vlaku, když projíždíte podél pobřeží. Oddělují od sebe políčka jednotlivých farmářů a jejich pastviny, kde

polehávají líně se tvářící krávy. Živé ploty sehrály zásadní úlohu během bojů, kdy např. britští tankisté, zvyklí operovat v rozlehlých pláních severní Afriky, byli náhle nuceni zcela měnit své strategie.

Za každým zákrutem úzkých cestiček se mohl ukrývat nepřítel; velitel, který by vyhlížel z věže svého tanku, jak byl dosud zvyklý, se mohl stát záhy obětí odstřelovače; pro překonání překážek hustého křoví, navíc ještě obsazeného Němci, bylo třeba vynaložit zvláštní úsilí. Jen vynalézavost a podnikavost spojeneckých vojáků a inženýrů umožnila nakonec pokročit dále do vnitrozemí. Tanky vybavené radlicemi byly schopné prorazit živý plot, a tak se štěstí začalo opět naklánět na stranu spojenců.

To už však náš vlak zastavuje na nádraží jiného malého města, **Carentan**u. I ten má svou vlastní významnou kapitolu v bojích, které následovaly krátce po spojeneckém vylodění. Poloha města na rozhraní dvou vyloďovacích sektorů amerických sil z něj činila klíčový bod postupu. Středem města protéká řeka Douve, ústící do Seinské zátoky přímo u paty poloostrova Cotentin. V těchto místech tak vytváří přirozenou bariéru mezi plážemi, kam vojenští plánovači vyslali americkou z pláže Utah 4. a z pláže Omaha 1. a 29. pěší divizi.

Pokud se chtěli spojit a vytvořit jednotné předmostí, musel být Carentan obsazen za každou cenu, a to co nejdříve. Američtí výsadkáři ze 101. výsadkové divize svůj úkol splnili. Zajištění přístupových cest dále do vnitrozemí bylo obecně důležitým cílem bojů prvotních dnů. Na úzkých cestách, navíc mnohdy silně hlídaných nepřítelem, se průchody ucpávaly, což postup ještě více ztěžovalo.

V dnešní době je však doprava více než snadná. Trať, vedoucí z Paříže až do Cherbourgu na nejsevernějším cípu Cotentinského poloostrova, nás provádí celým krajem vesnic a vesniček, z nichž některé jsou pouhými sídly, ztracenými uprostřed luk a polí. Některé z nich, ať už větší či menší, se mimoděk staly součástí historie, která přišla až k nim.

Carentan je milým, příjemným městečkem, které vás za letních dnů potěší prostornými náměstími, parky se stromy poskytujícími stín a zapadlými zákoutími, odkud se otevírají uličky vedoucí až ke dveřím jednoho z tolik typických normandských kostelů. Sotva by nás napadlo, že právě zde se se odehrál jeden z nejtvrdších bojů muže proti muži, když se američtí a němečtí parašutisté střetli v ulicích města. Kopec, ze kterého „Křičící orli“ vedli svůj útok, je stále možné najít. Plaketu nebo pamětní desku byste zde hledali marně. Stejně však; pokud víte, co hledat, je možné onen specifický

bod najít. Ačkoliv je mnoho jiných památných míst veřejnosti uzavřených; jako například malý zámeček Brécourt, u něhož byla vybojováno jedno z klíčových střetnutí dne D, jež později vstoupilo do učebnic vojenského umění a taktiky.

Dalším z míst, na kterém dějiny 20. století zanechaly v Normandii svůj podpis, je **Caen**. Hlavní město departmentu Calvados aneb právě té části pobřeží, skrze kterou měly spojenecké armády nastoupit svůj pochod na Paříž, Berlín až k porážce Třetí říše a osvobození Evropy. Jako důležitý dopravní a železniční uzel zaplatilo Caen až příliš vysokou cenu. Během přípravy k invazi bylo celé mnohokráte bombardováno, a ze starých budov jich zůstalo stát jen pár. Katedrála z 11. a universita z 15. století byly pumami taktéž zasaženy. Domy, které přečkaly bombardování bez úhony, stojí nyní v centru města jako vzdálená připomínka časů, které jsou již dávno ztraceny.

Příběh Caen je tolik podobný jiným peripetiím druhé světové války, kdy do vojenských záležitostí zasáhla politika. Při plánování invaze bylo rozhodnuto, že Britové na sebe naváží co největší množství německých obrněných divizí ve východní části získaného předmostí. Zatím, co budou vojáci Commonwealthu zápasili o získání hlavního města oblasti, získali Američané víceméně volnou ruku. Rychlým pohybem a svižnými manévry se jim otevřela šance obsadit jak výběžek poloostrova Cotentin na severozápadě, tak i zbytek okolní krajiny.

Závěry velení, které později obviňovalo Brity z malé rozhodnosti a tvrdosti úderů proti německým tankovým jednotkám, byly dosti negativní a zejména generál Montgomery musel později čelit výtkám ke způsobu, jakým si zde počínal. Je nutné však říci, že plány na dobytí Caen již v prvním odpoledni po vylodění byly silně optimisticky nadsazené. Jednotky, které město držely, byly ty nejlepší, jež zde mělo německé velení k dispozici.

Ačkoliv obranné boje poněkud plýtvaly silou pancéřových divizí, jež měly být nasazeny spíše k útoku, než k obraně (což bývalo údělem pěchoty se svými méně pohyblivými děly, schopné se zakopat a držet dané pozice), tito elitní němečtí tankisté zde kladli tak tuhý odpor, že se Caen podařilo Britům a Kanaďanům osvobodit až 9. července.

Na druhou stranu, vázání německých obrněnců zde bez možnosti nechat se vystřídat pěchotou (díky velké vzdušné převaze spojenců, denně podnikajících nálety na jakákoliv shromaždiště techniky či vojsk, která piloti bojových letadel objevili) bylo

možná právě jedním z hledisek, jež rozhodly o vítězství spojenců ve dnech následujících po invazi. Německý panther či tiger, bránící v hromadu trosek se měnící město, sotva může nahánět churchilly, cromwelly či shermany po polích a lukách Normandie.

Podoba města, kterou může dnešní návštěvník spatřit, je tedy důsledkem obnovy z druhé poloviny 20. století. Můžeme se pomocí starých fotografií pouze dohadovat, nakolik se zdařilo město obnovit do původní podoby. Jeho památky však, třebaže je bylo nutno většinou opravit, válku přečkaly. Zejména hrad, postavený Vilémem Dobyvatele ještě před jeho návratem (nebo vpádem, záleží na tom, jak historii vykládáte), se zdvihá nad ulicemi do výšky skýtající pohled na věže kostelů. Co víc, Caen leží na řece Orne, která taktéž sehrála svou důležitou úlohu, a sice přímo v Den D, resp. mosty, které na ní leží. A tím se už pomalu dostáváme k invazním plážím.

2.2 Britské pásmo vylodění

Než se však vypravíme k místům samotného vylodění, je třeba se na cestě od Caen k moři zastavit u malého, ocelového sklápěcího mostu. Před sedmdesáti lety zde stál trochu jiný, menší; co je v těchto místech k vidění dnes, je jeho mladší verze. Původní most, nazývaný od válečných dob na počest svých osvoboditelů „Pegassus bridge“, stojí o kus dále v malém muzeu, věnovanému snad první operaci Dne D. Neboť ta se udála právě zde. Bylo jí obsazení klíčového spojení dvou říčních břehů, jediného mezi Ouistrehamem na pobřeží a Caen sotva 20 kilometrů ve vnitrozemí. A pochopitelně, německou posádkou silně hlídaného.

Velká byla odvaha příslušníků britské 6. vzdušné výsadkové divize, když krátce po půlnoci přeletěli kanál v kluzácích, tažených bombardéry, aby se mohli bez spatření hlídkami dostat až těsně k mostu. Díky umu pilotů, momentu překvapení a mnohaměsíčnímu výcviku se jim skutečně podařilo most dobýt a obsadit. Drželi jej navzdory protiútokům tak dlouho, než byli doplněni posilami nejprve výsadku parašutistů, dalších kluzáků a později odpoledne konečně jednotkou britských *commandos* z 1. brigády zvláštních služeb.

Činy těchto mužů připomíná krom původními zbraněmi a stroji vybaveného muzea, věnovaného celé operaci, taktéž několik pamětních desek. Velitel výsadkářů, major John Howard, zde má svou bustu, hledící k mostu, který od té doby nese jméno dle jeho jednotky. Britští výsadkáři mají ve svém znaku bájného Pegase, vzpínajícího se i s jezdcem ve skoku. Místo, kam doplachtil každý ze tří kluzáků z celkových šesti,

které se přepadu zúčastnily, je poblíž mostu vyznačeno zvláštním pamětním kamenem. Kavárna, vlastněná rodinou Gondreé, která tehdy stála na západním břehu kanálu, zde stojí i dnes. Dcera původních majitelů je velkou obdivovatelkou všech výsadkářů ze 6. vzdušné výsadkové divize – a kavárna se za léta proměnila v malé muzeum. Každý z mužů, jež kavárnu před lety osvobodili coby „první osvobozený dům ve Francii“, zde má stále otevřený účet.

Dále po proudu řeky Orny leží město **Ouistreham**. Kdysi na nejvýchodnějším okraji britské pláže Sword je nyní mimo jiného domovem jednoho z posledních pozorovacích bunkrů, jež přežily válku a vydržely až do dnešních dnů. Když vstoupíme dovnitř, zjišťujeme, že celý železobetonový kolos byl postaven jako samostatná jednotka, schopná přežít po celé dny odříznutá od světa. Bunkr, určený k řízení dělostřelecké palby těžkých zbraní umístěných často i mnoho kilometrů od pláží, jako by byl samostatným miniaturním městem.

V jeho jednotlivých patrech bylo možné nalézt strojovnu, ošetřovnu a zbrojnici; jídelnu, ubikace mužstva a důstojníků. Vše stísněné na sebe, aby se ušetřil každý centimetr volného prostoru, s německou důsledností a přesností vyrovnané vedle sebe. Ve vyšších místnostech pak je možné nalézt poradní sál, stejně jako místnost radistů s všudypřítomnými cedulkami „nepřítel naslouchá“. V nejvyšším patře pak stál zaměřovací dalekohled; před úzkým průzorem, vedoucím ven na pláže. Ten bylo možné vždy uzavřít, aby se zabránilo bezprostřednímu ohrožení ze strany nepřítele, případně pokusům o zaměření bunkru kvůli osvětlení. Německý nápis „Kein licht bei geöffneter Scharte“ („žádné svícení při otevřené štěrbině“) čteme poblíž.

Samotný bunkr by byl z pochopitelných důvodů zranitelný. Proto takováto pevnost stála jen málo kdy osamoceně. Patřil k ní zpravidla systém chodeb nebo alespoň zákopů skrytých či zakopaných pod zem, který ústil do menších palebných postavení, směřujících na pláže. Kdo navštívil některý z veřejnosti zpřístupněných bunkrů v pohraničí nynější České republiky, tuší, o čem je řeč. Vojáci tak mohli v ideálním případě bez zpozorování či ohrožení vyloďujícím se nepřítelem přecházet ze stanoviště do stanoviště. Přední z nich, nejblíže k moři, byla vybavena německy účinnými automatickými zbraněmi; nebo tedy alespoň většinou.

Mnoho z jednotek, jež pobřežní opevnění chránily, byly vybaveny spíše pouze ukořistěnými zbraněmi cizího původu. Ty pro svůj chod ovšem potřebovaly rozličné náhradní díly, sotva v době omezeného zásobování dostupné; a dále pak různé druhy

munice a střeliva, se kterým byl pochopitelně obdobný problém. Nicméně i tak představovaly tyto pevnosti hrozbu, se kterou bylo nutné v plánech vojenských a vyloďovacích operací počítat.

Tato obranná postavení se v průběhu času postupně přestala používat. Po opuštění pohraničních opevnění v československých Sudetech, krachu Maginotovy linie a dobytí pevnosti Eben Emael německými výsadkáři (aneb „padákovými myslivci“) přestaly být jejich výhody natolik významné. Zde se opět potvrzuje platnost poučky, že generálové a vojáci se vždy připravují spíše na válku předchozí, než následující. V pozičních bojích „Velké války“ desátých let dvacátého století mohly snad hrát takovéto bunkry rozhodující úlohu. A také zde, na Atlantickém valu. O jeho významu pro nacistickou propagandu se ještě zmíníme.

Ouistreham samotný je pak typické normandské přímořské město, se svými třemi tisíci obyvateli[1] o něco větší, než jeho sousedé dále na západ. Jeho poloha na řece Orně vymezovala východní konec britského a vlastně i celého spojeneckého invazního pásma, táhnoucího se od k severu vybočujícímu poloostrovu Cotentin až sem. Zároveň z něj coby z přístavu činila jeden z důležitých cílů prvního dne vylodění. Právě odtud, z britské vyloďovací pláže Sword, nastoupili příslušníci komanda č. 4 svůj pochod k již dříve parašutisty dobytému mostu přes caenský kanál. Spolu s nimi vkročilo na evropskou půdu v první vlně útoku také 177 Francouzů v řadách tzv. mezinárodních jednotek, kterým byla dána čest podílet se na vytvoření předmostí.

Tato akce si mezi jinými zasloužila vděčnost místních obyvatel zhmotněnou do podoby památníku, jež se na pobřeží zdvihá do výše několika metrů v podobě „věčného plamene“. Ten zde stojí jako připomínka odvahy a odhodlání těch, kteří nasadili a často i položili své životy ve jménu osvobození evropských národů zpod nacistické tyranie. Desítka těchto mužů má své hroby přímo u paty pomníku, jež připomíná jejich oběť.

Když kráčíme podél pláže, nacházíme nejrůznější sochy, pomníky, a památeční plakety roztroušeny po celé její délce. Pobřežní cesta, nyní v podobě promenády, směřuje stále dále k východu. Míjí vesnice Hermanville, Lion, Luc, Langrune až dospěje k Saint-Aubin-sur-Mer, kde je náhle ukončena příkrými útesy a skálami. To je pláž **Sword**, kde se vylodily jednotky britské 3. pěší divize. Jemný písek sahá až k náspu, po kterém se nyní vine zmiňovaný chodník.

Domy, stojící na pláži, jsou v dnešních dnech nasázeny jeden vedle druhého. Zejména zde je pásmo vesnic, městeček a různých obcí souvislé, od Ouistrehamu až

k západnímu konci pláže. Ku příležitosti 70. výročí osvobození zde mohl návštěvník na mnoha místech najít tabule s otištěnými fotografiemi velkých formátů. Byly pořízeny přesně v místech, kde nyní stojí ony informační cedule. Některé domy, kterých zde bylo před sedmdesáti lety pochopitelně méně, lze najít i na snímcích z doby počátku postupu britských vojsk do vnitrozemí.

Pro zvídavé jsou zde pak stále zřízené naučné body, každý u některé z pamětihodností či míst události, jež měla význam na druhou světovou válku a normandské tažení. Ať už se jedná o vystavený britský tank, místo potopení norského torpédoborce Svenner (obojí poblíž vesnice Hermanville-sur-Mer) nebo třeba místo průlomu z pláží. Nikoliv jen zde, nýbrž po celé oblasti jsou rozmístěny tyto sloupy s textem, vysvětlující, co se zde událo, kdy a proč.

Ještě daleko působivější jsou nicméně kamenné stély, z nichž se alespoň jedna nachází v každé obci, jež byla osvobozena spojeneckými vojáky. Všechny z nich nesou stejný nápis, kterým jako by propojovaly celé pobřeží: „Zde, dne 6. černa 1944, byla Evropa osvobozena hrdinstvím spojeneckých sil.“ Jedna z těchto připomínek se nachází i na pláži poblíž ústí Orny, odkud můžeme vyrazit na naší pouť podél pobřeží a invazních pláží, kde se psala historie.

Na kolemjdoucí zde shlíží také socha lorda Lovata, velitele britských vojáků první vlny obojživelného útoku, kteří měli za svůj úkol probít se bez ohledu na vlastní ztráty k výsadkáři drženému mostu přes caenský kanál. Socha zde byla vztyčena ku příležitosti oslav 70. výročí invaze na popud bývalých spolubojovníků, příbuzných a členů klanu Frasierů, ke kterému tento velitel náležel. V jeho póze se zračí vše, čím tento voják byl: hrdý muž s železným odhodláním.

Na tomto místě je třeba poukázat na rozdílnost přístupů k velení v britské a americké vojenské tradici. Vojáci – a zejména velitelé – pocházející ze Spojených států amerických, jsou vždy příkladem svým mužům. Snad po vzoru indiánských náčelníků se vrhají jako první do víru bitvy a inspirují tak jednotky, kterým velí. Ostatně sám major Richard Winters ze 101. vzdušné výsadkové divize píše ve své knize Bratrstvo neohrožených, že jeho nejčastěji vydávaným rozkazem byla slova „Za mnou!“ Používal jich vždy tehdy, když bylo třeba ukázat, „jak na to“.[2]

Přístup britských důstojníků je v takovém případě zcela jiný. I oni jsou schopní obětovat se pro své muže; a jistě, že též oni mohou být vojákům vzorem válečnických ctností. Oproti Američanům však v době druhé světové války byla, přeci jen, ve vztazích mezi mužstvem a důstojnickým sborem v britské armádě citelná určitá mezera.

V tradicemi protkané společnosti Britských ostrovů je těžko myslitelné, aby vojín či poddůstojník vykonával stejné činnosti, jako jejich nadřízený. A stejně se to má i v boji. Velitel, který prokáže svou odvahu tím, že beze strachu pochoduje po pláži, zasypávané nepřátelskou palbou, je pro Brity tím pravým. Proto je lord Lovat vyobrazen s důstojnickou hůlkou, jako by pouze pozoroval své muže na přehlídce.[3]

Další sochou, takřka na dohled od „věčného plamene“, je jiný proslavený účastník boje na této části pobřeží: dudák Bill Millin. Když commandos vyskakovali ze svých člunů, brodili se po pás hlubokou studenou vodou a snažili se prorazit skrze hustou nepřátelskou palbu, řekl velitel oddílu, již zmiňovaný lord Lovat – který byl zároveň náčelníkem skotského klanu – aby začal hrát. Němečtí obránci byli tak překvapení, že po něm dokonce přestali střílet.[3]

Podobně byli překvapení ti, jež bojovali u mostů přes řeku Orne a její kanál o něco více na jih směrem do vnitrozemí. Britští obránci mostu, stejně jako němečtí obléhatelé, kteří dospěli po poledni dne D na pozice kolem obsazeného přechodu a zle tísnili unavené výsadkáře; všichni byli udiveni z pohledu, jež se jim naskytl. Oddíl commandos, pochodující do tónů horských dud po silnici z Ouistrehamu a překračující most, bez ohledu na nepřátelskou palbu a hrozící zranění či smrt. Takoví byli britští vojáci a důstojníci. Aby dodali svým druhům odvahy, mnohdy se sami vystavili nebezpečí – aby dokázali, že strach je možné překonat, a dokonce i s pochodovou písní, hrající do kroku. I britské zvláštní jednotky tak svůj úkol splnily, když most udržely. Lord Lovat se omluvil, že dorazil oproti plánu o dvě minuty později. Další ukázka britského přístupu k válce i lidem v ní; kteří, až možná neradi, bojovali za to, co jim bylo blízké.[4]

Pláž **Juno** se nachází mezi dvěma britskými sektory, Swordem na východě a Goldem na západ od ní. Kdo by chtěl projít pěšky celé pobřeží všech spojeneckých invazních pláží, od ústí Orny na východě po bažiny Douvy a poloostrov Cotentin na západě, narazí právě na rozmezí Swordu a Juna na první větší přírodní překážku. Jsou jí několik metrů vysoká skaliska, vybíhající z břehu do zpěněných vod Atlantického oceánu. Dnes je pod útesy vstup zakázán. Před sedmdesáti lety určovala jejich poloha několik kilometrů široký pás pobřeží, který museli vojáci 3. britské a 3. kanadské pěší divize překonat, aby se mohli navzájem propojit a vytvořit tak souvislé předmostí.

Ve chvíli, kdy pronikneme za skály, máme šanci zjistit, že pláž je v okolí měst Bernier, Courselles a Graye-sur-Mer opět velmi pozvolná. Toto jsou místa, kde se v Den D vylodili Kanaďané, aby zahájili svůj postup k silnici spojující Caen s Bayeux a umožnili tak vzájemnou podporu jednotek z celého britského pásma. Pronikli odtud nejdále ze všech sborů, jež na vyloďovacích plážích prvního dne invaze zahájily svůj útok na nacisty obsazenou Evropu.

Pláži dnešních dnů jednoznačně vévodí vysoký, ocelový dvojitý kříž, symbol Svobodné Francie a francouzského hnutí odporu, jež přispělo velkou měrou k vítězství Spojenců ve válce. Jeho zpravodajské informace, posílané prostřednictvím britských agentů zpět do Velké Británie, pomohly zjistit, kde, kdy a v jaké síle rozmísťují Němci své jednotky po celém pobřeží. Kříž pak stojí na místě, kde poprvé po osvobození vstoupil generál a budoucí prezident Charles de Gaulle opět na francouzskou půdu. Stalo se tomu tak 14. června 1944.

Pobřeží zde velmi připomíná Sword, snad jen s tím rozdílem, že místy jsou dnešní domy a pobřežní vesnice ve větší vzdálenosti. U Courselles, kde je umístěn i již zmíněný lotrinský kříž a kde se nachází také vzpomínkové středisko a muzeum Juno Beach, činí tato vzdálenost až několik set metrů od konce pláže. To však zároveň dává možnost připomínat právě zde činy těch, jež v těchto místech nasadili své životy za lepší budoucnost světa.

Krom kříže, muzea a kamenné stély, totožné s tolika dalšími po celé Normandii, se zde nachází také památník zcela unikátní. Je jím jeden z možná posledních dochovaných AVRE tanků, aneb „obrněný vůz královských ženistů“ (Armored Vehicle Royal Engineers), jež zde během úvodního útoku ráno v den D zapadl do kráteru po dělostřeleckém granátu, vystřeleném jednou z lodí námořní podpory. Čtyři ze šesti členů posádky zahynuli pod nepřátelskou palbou, když se snažili dostat pryč, zatímco se jejich tank potápěl do čtyřmetrové hloubky zaplaveného kráteru. Zbylí dva byli těžce raněni.

AVRE, typický svou krátkou hlavní, zůstal pohřben po dlouhých 32 let. Roku 1976 však byl za přítomnosti oněch dvou přeživších tankistů, Billa Dunna a Billa Hawkine, vyproštěn. Za další rok se stal ze zachráněného stroje „memorial“, stojící v restaurované podobě jen několik metrů od místa, kde původně zapadl. Stejně, jako na jiných místech, se i zde hromadí ve dnech oslav vlaječky, dřevěné křížky s modlitbami a papírové vlčí máky. To vše na paměť těch, kteří zemřeli, aby jiní mohli žít. Co by jinde působilo jako nejhroznější filmové klišé, zde jímá člověka za srdce. Neboť ti, kteří

se vyloďovali za onoho chladného červnového rána, byli sotva o mnoho starší než lidé, kteří mohou v dobách míru studovat jejich činy. A přesto šli a vykonali, co bylo třeba.

Nejzápadnější z předmostí celého britského vyloďovacího sektoru mělo vzniknout na pláži **Gold**. Rozprostírá se na pobřeží měst La Riviere, Le Hamel, Arromanches-les-Baines a Longue-sur-Mer. Vylodily se zde jednotky 50. pěší divize, aby obsadily Bayeux a pokračovaly dále na jih, do vnitrozemí.

V těchto místech také Britové umístili jeden z geniálních výdobytků druhoválečného vojenského plánovaní, umělý přístav nazývaný „Mulberry“ (moruše). Jeho pozůstatky jsou stále k vidění z vysokého kopce nad Arromanches. Stejně, jako na předchozích dvou plážích, i zde dosáhly širokého užití speciální tanky 79. obrněné divize.

2.3 Americké pásmo vylodění

Proslavená díky mnohým knihám, dokumentům i hraným filmům, otevírá se na pobřeží vesnic Vierville-sur-Mer, les Moulins, St. Laurent-sur-Mer, Collevile-sur-Mer a Cabourg pláž, označená heslem Omaha. Stala se symbolem obětování amerických vojáků, kteří zde utrpěli nejvyšší ztráty ze všech útočících jednotek celého dne D. Těžko říct, zda to bylo zapříčiněno absencí tanků, jejichž zvláštními úpravami někteří američtí velitelé z větší části pohrdali, náročností počasí a vodních proudů nebo odlišným druhem krajiny, který zde převládá. Ovšem vojáci, kteří se zde vyloďovali, pokládali zpočátku invazi za ztracenou. Tak hrozná situace zde nastala v prvních hodinách dne D.

Na rozdíl od pláží britského pásma, kde je přechod do vnitrozemí pozvolný, se v těchto místech naopak na koncích pláže zvedají několik pater vysoké útesy. Ty skýtaly výborný úkryt pro řadu německých vojáků, kteří zde kladli více než houževnatý odpor. Pokud někde, tak právě zde Rommelův Atlantický val zafungoval alespoň zčásti tak, jak měl. Zbytky bunkrů obránců, jež místy ještě i po letech zdobí krátery, šrámy a jamky po vybuchlých granátech, je stále ještě možné nalézt porůznu na pláži. Půl druhého metru tlustý beton mnohdy odolal jak nepřesnému leteckému, tak zřejmě příliš slabému námořnímu bombardování; pěchota musela tyto opevněné pozice dobývat kousek po kousku.

Za hranou útesů se nachází jedno z nejpůsobivějších a zároveň nejsmutnější míst celého pobřeží. Je jím americký vojenský hřbitov, kde vedle sebe stojí v řadách za sebou bílé kříže, každý z nich za jednoho padlého mladého muže, který položil svůj

život za osvobození Francie. Zvláštní budovou je zde také jakýsi altánek, skutečný památník věnovaný celému americkému tažení Evropou až k posledním koncům války v Německu, Rakousku a Československu. Socha, zdvihající své ruce k nebesům, je „hrdou vzpomínkou na syny Ameriky a jejich oběť."

Odvahu, nasazení i obětování stovek vojáků z americké 1. pěší divize, někdy též zvané „Big Red One" (doslova „Velká červená jednička") dle svého znaku, zde připomíná ještě stranou stojící monument v podobě kamenného monolitu. Na jeho stěnách jsou vypsána jména všech těch, kteří zde padli. Nositelé nejvyššího amerického vojenského vyznamenání, Medaile Cti (Medal od Honor), jsou vyvedeni zlatým písmem. Jména se kupí na památníku v dlouhých sloupcích, od shora až dolů.

Je typické, že různé jednotky stavějí památníky svým vlastním hrdinům. Tak jsme mohli být pouhý den před největšími oslavami výročí dne D svědky odhalení památníku 5. ženijní brigády. Její členové museli sami, v příboji a bez téměř jakéhokoliv krytí odstraňovat překážky a miny, které by jinak hrozily zranit, rozervat a vyhodit do povětří kohokoliv, kdo by na ně najel s lodí. Sotva lze odhadnout, kolik životů tito lidé zachránili.

Podle výpovědí veteránů je však, zdá se, přistání na pláži Omaha, zobrazené např. ve filmu *Saving Prtivate Ryan* (Zachraňte vojína Ryana; mimochodem s námětem dle skutečné události), vystiženo dosti věrně. Sotva si lze tudíž představit, jak hrozné to muselo být, vyběhnout z chatrného, malého člunu proti palbě nepřátelských kulometů a vstříc jisté smrti. Ti, kteří zemřeli, položili své životy právě mj. za to, abychom dnes mohli žít v míru.

Oproti tomu byla pláž Utah snad nejmírnějším nejpřístupnějším vyloděním vůbec. Obrana zde byla slabá a než dorazila druhá vlna námořního výsadku, jednotky z první vlny již stačily území za východy z pláží vyčistit. Hladkému průběhu na této pláži lze snad vděčit za to, že původní místo vylodění bylo změněno vlivem silného proudu, čímž byli vyloďující se vojáci uchráněni nejhorší palbě a mohli snadněji proniknout dále do vnitrozemí; a to i přes to, že měli k dispozici méně východů, než se původně plánovalo. I takovéto náhody mohou rozhodnout osud válečných tažení.

Pláž Utah se nachází stranou od ostatních, již na Cotentinském poloostrově, v oblasti pobřežních měst Poupeville a La Madleine. Cílem, ke kterému muži z americké 4. pěší divize mířili, bylo město Sainte-Marie-Eglise, kde se zároveň setkali

s parašutisty 82. a 101. vzdušné výsadkové divize. Jejich cílem bylo spojení s jednotkami na Omaze, které bylo umožněno až dobytím města Carentan na řece Douve.

Tím jsme oklikou popsali území, na kterém se spojenecká invaze odehrávala. Jakkoliv se některé podmínky mohly změnit, většina přírodních detailů zůstává i po sedmdesáti letech od vylodění stejná. Nyní, když známe scénu a obsazení, je možné se podívat na to, jak celá operace proběhla. A jak to učinit lépe, než prostřednictvím veteránů; mužů, kteří sami vylodění zažili.

3. Oslavy 70. výročí invaze

Než pokročíme dále, je třeba se zmínit o tom, jakým způsobem probíhaly slavnosti k připomenutí činů vojáků, kteří se vylodili na plážích a týlu nepřítele, aby bojovali za svobodu Evropy. Program oslav byl velmi rozsáhlý, a časově zaujímal několik týdny před i po samotném datu invaze, tj. 6. června. Navštívili je hosté z Francie, Velké Británie, Spojených států amerických, České republiky, Holandska, Kanady... a dokonce i Německa a mnoha dalších zemí. Ti všichni dorazili do normandské oblasti Calvados, aby se mohli zúčastnit možná největšího svátku, jakého budou okolní města svědky opět na příštích deset let.

3.1 Připomínka dne D

Jak by to mohlo být také jinak, když se hlavní ceremonie na pláži Sword poblíž Ouistrehamu zúčastnily prezidenti a další představitelné dvou desítek států, jež se podílely na porážce nacistického Německa. Královna Alžběta II., prezident Barack Obama a Vladimir Putin byly patrně nejvýznamnějšími hosty dne. Na znamení smíření, jež bylo důležitým motivem celé doby oslav, dorazila i současná spolková kancléřka Angela Merkelová. Ostatně, pro Němce je jejich historická vina věcí stále současnou, třebaže se s ní vyrovnávají již po léta. A nutno říci, že obstojně. Jakkoliv je stále historická vina nacionálně dělnického socialismu i dnes přítomná.

Oslavy měly po celé Normandii mnoho různých podob. Mohly to být školní akce dětí, které malovaly obrázky, předváděly divadelní představení nebo hrály koncerty. Ulice městeček i měst ozdobily snad odevšad visící francouzské, britské, americké a kanadské vlaječky. Různá setkání, zvláštní prohlídky, výstavy a fotografie přímo z míst, která se mimoděk stala dějišti spojeneckého útoku. Vojenské tábory, jízdy po místních silničkách a ukázky zbraní i techniky od lidí z klubů vojenské historie. Odhalování pomníků, plaket a soch, často přímo na plážích.

A to vše samozřejmě za přítomnosti pamětníků, vojenských veteránů jednotek, které šly proti betonu, oceli a ohni obránců pobřeží, které mělo zadržet nepřátelské vylodění už v samém zárodku. Oni byli středobodem veškerého dění, lidé se kolem nich srocovali, aby si poslechli jejich vyprávění, když v doprovodu svých přátel a rodiny procházeli místy, kde před sedmdesáti lety šli – mnozí prvně – do války. Kvůli nim sem všichni přijeli. Díky nim jsme zde mohli být.

3.2 Veteráni dne D

Sehnutí věkem, našlapující těžce pod tíhou let, a přesto hrdě kráčející místy, kde prožili nejslavnější den jejich životů. To jsou „vojáci, letci a námořníci spojeneckých expedičních sil“, na které spoléhal celý svět.[5] A oni vzali tuto důvěru za svou. V červnu roku 2014, jako každých deset let před tím, nastal čas vzdát jim za to hold. To oni byli středem pozornosti rozhlasových i televizních reportérů, ve které předčili snad i nejrůznější hlavy států. Právě oni se stali hlavním zdrojem informací i této bakalářské práce.

Jak pracovat s veteránem druhé světové války? Je třeba mít na paměti, že takový člověk patrně odpovídá na otázky ohledně své služby po celý život. Pravděpodobně již také několikráte poskytl své zážitky a vzpomínky rozličným archivům, muzeím a vzpomínkovým organizacím. Zájem o jeho osobu jej může těšit, ale také unavovat; zejména, pokud se jedná o dotazování ve větší míře a na otázky, které se stále opakují.

Proto je nutné přistupovat k těmto gentlemanům s notnou dávkou empatie. Cit pro to, zda zrovna nyní je vhodná chvíle pro kladení historických otázek, může být tudíž velmi oceněn. Na druhou stranu, lidé v oblastech, které tito veteráni před sedmi desetiletími osvobodili, si jich velmi váží, a nikoliv jen oni. Ačkoliv bývalí vojáci sami už možná mohou mít dojem, že o ně svět ztratil zájem, může je velmi potěšit, že jim lidé na ulicích mávají, děkují jim a zdraví je.

Před samotným rozhovorem se více než hodí načíst si co nejvíce zdrojů, které mohou být k dispozici. Zhlédnout historické filmy, zjistit si detaily té které operace, dne či události, která by nás mohla zajímat. S vědomím toho, že se můžeme ptát na konkrétní podrobnosti, pak lze přistoupit k interview. Nejlépe však po dotazu, zda má dotyčný či dotyčná v dané chvíli na vás čas!

Pokud jsme tedy získali svolení promluvě s člověkem, na kterém nám záleží, je možné začít se vyptávat. Osobní údaje – jméno, případně služební číslo a hodnost, stejně jako místo nasazení a jednotka, ve které dotyčný sloužil – nám mohou coby vodítka pomoci v získávání dalších informací. Proto je vhodné si je dobře poznamenat, případně si je nechat zopakovat v případě, že máme pochybnosti o jejich srozumitelnosti na případné nahrávce.

S tím souvisí další věc, a sice, že veteráni, kteří bojovali ve světové válce před sedmdesáti a více lety, jsou vesměs již před devadesát let staří. V tomto úctyhodném věku je již pochopitelné, že řeč či vzpomínání na jednotlivé situace může být poněkud

obtížnější. Zde je na místě velkorysost, použití co nejkvalitnějšího vybavení a dále též vedení psaných poznámek, které nám opět později pomohou se zařazením daného příběhu do celé šíře válečného konfliktu.

Je pochopitelně ideální, pokud známe osudy dané jednotky a můžeme se tím pádem ptát na podrobnosti akcí, kterými prošla. Pokud nikoliv, je vhodné ptát se alespoň v obecné rovině na to, co víme o té či oné operaci, tažení, období ve válce. Tak či onak je nejlepší klást otevřené otázky; v případě tak výjimečné situace, jakou je setkání s veteránem „world war two“, můžeme dokonce nechat našeho partnera rozpovídat v rozhovoru tak, aby nám sám řekl, co považuje za nejdůležitější. Vždy se můžeme k nějakému detailu vrátit a dotyčného vyzpovídat, jak nám podmínky umožní. Zastavovat veterána ve výpovědi však může být veliká škoda. Hrozí nám tak uniknout část vyprávění, na kterou bychom se třeba jen sotva zeptali; neboť dotyčný ví stále daleko lépe, než my, jak tažení, kterého se osobně účastnil, probíhalo.

Může být taktéž vhodné či zajímavé mít připravenou otázku, kterou položíte každému, s kým budete v rámci získávání materiálu hovořit. Totožná otázka, byť třeba pokládaná pokaždé jiným způsobem či v odlišné variantě, dodá vašim rozhovorům strukturu, kterou mohou jinak třeba postrádat. Oceníte to, až budete později své téma zpracovávat. V každém případě v závěru rozmluvy poděkujte za rozhovor, poznačte si vše, co by mohlo být pro vaši další práci důležité; a veterána si vyfotografuje.

Vaše jedinečné materiály mohou být velmi ceněným a hodnotným zdrojem pro vaši práci. Rozhodně získáte snímek konkrétního vojáka svépomocí daleko lépe, než byste jej dohledávali kdesi po internetových databázích, stránkách archivů, muzeí a jiných, byť třeba pro badatelské účely jinak obstojně vybavených institucí. To je ostatně důvodem, proč se na velkou zahraniční cestu vypravit. Pro získání unikátních materiálů, jejichž autorem jste navíc vy sami.

Konečně pak po návratu domů lze dodatečně dohledat vše, o čem zpovídaný v rozhovoru hovořil. Jistě se nám vybaví mnoho věcí, na které jsme se mohli zeptat, podrobností, které si přečteme v historické knize, jen co vystoupíme z vlaku či autobusu na domovském nádraží. Takový je už však zřejmě úděl badatelů, kteří se rozhodnou pátrat co možná nejvíce na vlastní pěst. Na světové síti či v knihovnách a archivech jsou informace stálé, již předem zpracované, připravené jinými lidmi pro naše užití. Jsou ideálním východiskem pro naši práci; je třeba je znát, abychom se mohli posunout dál. Ovšem onen další krok je důležitý; pro historika, badatele i novináře. Osobní účast na událostech, o kterých píšeme – jak je to jen možné.

Druhou světovou válku už sotva kdo z nás zažije. Nicméně vidět alespoň místa, kde před sedmi dekádami zuřila naplno, kudy se prohnala fronta tam a zpět a zanechala zde své, byť již třeba časem zakryté, stopy – to budiž stále tím nejlepším zdrojem, jaký můžeme v rámci našich možností mít. Příhodnějším by bylo už pouze ony události zažít na vlastní kůži; čímž se však už z pole historie dostáváme k válečnému zpravodajství, a tím i mimo oblast zájmu této práce.

4. Den D v literatuře faktu

Ve své tezi *Literatura faktu jako svébytný literární žánr* definuje Jaromír Adlt jejího autora jako člověka, který se musí věnovat faktům, o nichž píše. Pouze důkladné studium pramenů umožní usednout ke stolu, a dá se do práce. Tento literární žánr je specifický tím, že na místo vymýšlení a fabulace uměleckých zápletek vždy stojí na faktech. Vyprávění příběhů je ideálním způsobem, jak čtenáři to které téma přiblížit, ovšem ty jsou zároveň také vždy založeny na skutečnosti.

Druhá světová válka je pak snad nejvíce zpracovávaným tématem historické literatury již od svého konce. Celé generace historiků a spisovatelů zasvětily své životy zkoumání a popisu činů, jež změnily náš svět do nejzazších důsledků. Postupovali na základě historických faktů, nebo alespoň do takové míry, jak byli schopni se jim přiblížit. Navazovali vzájemně na sebe, ve svých dílech přijímali či odmítali teze svých předchůdců. Mnoho z nich psalo též o dni invaze, dni D, ve kterém se měsíce plánované vylodění stalo skutečností.

Knihy o této význačné události jsou specifické hned v několika ohledech, jež jsou dány především specifiky invaze samotné. Knihy, které vylodění popisují, postupují obvykle v rámci velmi podobných schémat. Postupují tak, aby byl jejich čtenář obeznámen se všemi detaily, jež autor knihy uznal vzhledem k formě a rozsahu za důležité.

Rozsah knih literatury faktu může nabývat proporcí velmi útlé příručky o pár desítkách stran, zaobírající se zpravidla některým z konkrétních technických či vojenských detailů druhé světové války (jako např. kniha *Taktika vzdušných výsadkových vojsk ve 2. světové válce* od Gordona L. Rottmana), nebo mnohasetstránkové publikace, která obšírně pojednává a dává do souvislostí veškeré podrobnosti, jež bylo možné o daném tématu shromáždit (jako např. *Den D* od Stephena E. Ambrose).

Lze také jen sotva opomenout časovou posloupnost, jež dává logiku vyprávění o válečné situaci, jež vedla až k postupnému navržení, naplánování a uskutečnění největší koordinované námořně-letecko-suchozemské operaci v dějinách.[6] Teprve s pochopením těchto souvislostí si můžeme plně uvědomit, nakolik bylo důležité tento velkolepý podnik uskutečnit. Stejně tak popis příprav a výcviku konkrétních jednotek pro jejich zadané cíle odhaluje složitost potíží, s nimiž se museli jejich velitelé potýkat. Zároveň se tím taktéž nastiňuje, jak se s nimi dokázali posléze vypořádat.

Podívejme se tudíž nyní na několik autorů knih literatury faktu, pojednávajících o dni D. Rozeberme si, jakých způsobem k tématu přistupují, co bylo pro ně při psaní prioritou a hlavně, jak postupovali. Jejich téma bylo pokaždé stejné, třebaže se jejich díla liší rozsahem; ať už již zmiňovaným literárním, nebo časovým (obdobím, které zahrnují) či obsahovým (do jaké hloubi tématu se pokusil autor proniknout).

4.1 Cornelius Ryan – reportér dne D

Kniha *Nejdelší den*[7], jež vyšla v Anglii roku 1963, je krásným příkladem toho, jak psát o dni D a potažmo i o celé invazi do Evropy. Na dvou stech stranách českého vydání sledujeme osudy několika vybraných mužů, Američanů, Britů i Kanaďanů; a taktéž Němců, kteří stáli na opačné straně bitevního pole. Jejich příběhy jsou veskrze lidské a jsou tak také podávány. Jako bychom mohli nahlédnout přímo k lidem, kterým se popisované věci právě dějí. Tento způsob vyprávění velmi přispívá věrohodnosti a uvěřitelnosti celé knihy.

Ryan, který se narodil v Dublinu, byl novinář. O druhé světové válce psal již tehdy, když jeho práce spočívala v referování o událostech, které se právě děly, téměř před jeho očima. Do Normandie se podíval přímo během dne D dvakrát (!), jak uvádí v článku[8] o něm jiný novinář, Michael Schapiro (z redakce Columbia Journalism Review). Nejprve na palubě letadla, které přelétávalo nad plážemi, a poté znovu, na palubě hlídkového člunu.

Později zadal do novin inzerát s prostou otázkou: „byli jste tam na den D“? Údajně mu odpovědělo přes jedenáct set veteránů a pamětníků. Ryan jim dokonce ulehčoval vzpomínání dotazníkem, ve kterém se dotazoval na průběh cesty na pláže, jednotlivé rozhovory, které vedli, stejně jako na další a další podrobnosti jejich účasti na počátku invaze do Francie. V poznámce na jedné ze zadních stran sám autor píše, že pro její napsání mluvil se „sedmi sty osobami“. Sotva se lze tudíž divit, že je Ryanova verze událostí tak věrná a výstižná. Byl přímo u toho.

4.2 Stephen Edward Ambrose – populární historik

Pokud bychom měli při výběru nejznámějšího či nejoblíbenějšího autora historických či populárně naučných knih o druhé světové válce zmínit jméno pouze jediného člověka, byl by jím dozajista Stephen E. Ambrose. Jeho knihy, zejména jedna z nich, *Bratrstvo neohrožených,* popisující osudy členů roty E (Easy company) 506. pluku 101. vzdušné výsadkové divize, jsou známé i mezi českými zájemci o vojenskou

historii. Jakkoliv je tento zájem podpořen úspěšným televizním seriálem stanice HBO, jež byl na motivy knihy, resp. předchozího vyprávění členů jednotky natočen, jeho knihy zůstávají čtivým příspěvkem k populárně naučné literatuře.

Jeho styl je nejlépe možné rozpoznat při porovnání různých titulů, které o dni D napsal. Ačkoliv se krom něj věnoval také jiným tématům a jeho pozdější knihy jsou patrně o mnoho známější, první knihou, kterou věnoval výlučně událostem dne D, byl *Pegassus Bridge.* Vydaná roku 1985 coby monografie, věnuje se tato útlá publikace osudům členů „Ox and Bucks“, tedy Oxfordshirské a Buckinghamshireské lehké pěchoty. Těmto britským výsadkářům připadl v první hodině dne D nanejvýš důležitý úkol dobytím dvojice mostů zabezpečit východní křídlo spojeneckého předmostí.

Kniha vznikla po hodinách rozhovorů se členy jednotky, kteří se útoku přímo zúčastnili, a opakovaných návštěvách místa útočné operace. Tím vznikl detailní popis událostí celého dne, jak jej viděli britští vojáci přímo na místě. Ambrose zde tedy píše zpsůbem hojně používaným jak v pozdějších, tak i ranějších pracích o dni D. Základem je vždy studium pramenů, návštěva míst důležitých pro invazi a poté rozhovory s pamětníky. Tím, že se může rozepsat o konkrétní události, získává jeho styl na volnosti a plyne pohodlněji, než u větších prací, kde je třeba dostat na stránky knih co nejvíce podrobností v co nejkratším rozsahu.

Pro ty, kteří mají příležitost číst knihu (ať už tuto, či jakoukoliv) v původním znění (zde v angličtině), se pak otevírá šance rozšířit si slovní zásobu a mnoho nových pojmů z vojenského prostředí. Lze také porovnat autorův styl samotný – bez překladu – s tím, který vznikne po jeho přeložení do mateřského jazyka čtenáře.

Zcela jiným a přece v mnohém podobným počinem je pak autorovo rozsáhlé dílo *Den D*, s podtitulem *6. 6. 1944: Vrcholná bitva druhé světové války*. Na téměř šesti stech stranách se autor podrobně věnuje snad každému aspektu vylodění. Od přípravy plavidel přes útočné plány konkrétních jednotek po podrobný popis toho, jakým způsobem se podařilo Spojencům dostat se z místy tvrdě hájených pláží dále do vnitrozemí. Některé detaily jsou až udivující a je nutné poznamenat, že informace, pocházející z této zásadní historické práce, jsou jedinečné. Sotva je čemu se divit, že se tato kniha, vydaná roku 1994 (ku příležitosti 50. výročí invaze), záhy stala bestsellerem.[9] Její přínos je, i přes množství knih napsaných před ní i později, značný.

4.3 Miloš Hubáček – autor literatury faktu

Oproti zahraničním spisovatelům má domácí autor jednu velkou výhodu: když píše, lze si jeho slova přečíst přesně tak, jak je zamýšlel a sestavil do vět. Čtenáři se tak nabízí informace přesně v podobě, kterou autor do světa vyslal; bez zkreslení, způsobeného překladem. Jistě, že číst cizí autory v originále má také své určité kouzlo. Ovšem, co takhle přečíst si autora, jež se sám dlouze věnoval studiu pramenů a původní literatury a nyní vám přináší svůj pohled na danou problematiku. V našem myšlení, založeném na slovech, je stejný mateřský jazyk autora velkým kladem, umožňující důkladnější pochopení toho, co a jak autor svými slovy zamýšlel.

To je případ i Hubáčkova kniha *Invaze*, jež vyšla v pražské Panoramě roku 1984 (druhé vydání roku 1991). Velké, souhrnné dílo, pojednávající o bojích nově otevřené západní fronty druhé světové války ode dne D až po dobytí Paříže Američany (či Francouzi) v srpnu 1944. Pro zájemce o historii může být navíc zajímavý dosti rozsáhlý popis příprav, které operaci *Overlord* předcházely, stejně jako politických třenic, které musely proběhnout, než se její datum ustálilo.

Na rozdíl od dříve zmiňovaných publikací zahrnuje tato delší časové rozpětí. Po dni D jde dále a čtenář se tak dozvídá o těžkostech, jež provázely spojenecké vojáky po té, co se jim podařilo vymotat se z pastí minových polí ostnatých drátů, překonat pláže a vyrazit směrem do vnitrozemí. Někdo by mohl namítat větší roztroušeností či rozmělněním tématu. Ovšem, zde je tomu naopak: autor drží své vyprávění v jednotné linii, zachází do detailů přiměřených rozsahu knihy a dokáže připoutat čtenářovu pozornost až po poslední stránku.

Informace, jež se zde dozvídáme, jsou pro nás coby badatele v oblasti historie ještě o to důležitější, uvážíme-li, že bez jejich znalosti bychom jen sotva mohli docenit význam výsledků, dosažených během prvních hodin či dnů po vylodění prvních vln vojáků na plážích. Vyprávění veteránů často sleduje linku delší, než jejich první den v akci, a krom toho, Normandie je v této etapě něčím víc, než pouhé pláže; vlající vlajky a pomníky. Byla také místem tvrdých bojů, jež provázely spojenecké jednotky od chvíle, co zahájily svůj postup do nitra kontinentu.

Bez nich by měly jen sotva naše poznatky o invazi smysl; byly by málo úplné a něco by jim chybělo. Bylo nutné ještě vykonat mnohé, než mohla vlajka svobody opět zavlát nad svou rodnou Francií. Buďme rádi, že si knihy jako *Invaze* můžeme přečíst. Neboť i o těchto činech tato výborná kniha vypráví. O tom, co následovalo po

„nejdelším dni“, stejně, jako co mu přecházelo. Coby východisko pro další studium problematiky je pak snad zcela ideální.

5. Ve víru války

V květnu 1944 se svět zdál být ještě dalece vzdálen svobodným časům, v jejichž návrat lidé doufali po dlouhých pět let. Přestože hlavní nápor nacistického letectva – *Luftwaffe* – na „Ostrov svobody“ již o něco polevil a bitva o Británii byla ve své větší a hlavní části vyhrána, Hitlerova Třetí říše stále ovládala většinu Starého kontinentu. Ano, německá vojska musela vést boj na dvou frontách, ovšem přesto – na úder, který by rozhodl válku i budoucnost jednou pro vždy, se stále čekalo.

5.1 Cesta k moci

Jak se stalo, že se Adolf Hitler, pouhý kaprál císařské armády, navíc rakouského původu, mohl dostat k moci, hrozící zničit vše, co bylo na Evropě hodné úcty a zachování? Jeho vzestup byl raketový. Na počátku dvacátých let pouhý blázen, který se „společenstvím krvavé vlajky“ plánuje pád a rozvrat Výmarské republiky, pro něj a jeho spolupracovníky symbolu slabosti a porážky Německa ve velké válce, jež se měla záhy začít nazývat první, následovaná druhou. O deset let později již zvolen do úřadu kancléře, slibujícího pravověrným Němcům návrat zašlé slávy a nápravu všech křivd.

Snad série chybných rozhodnutí, snad nízká schopnost jeho politické opozice zformovat se proti nástupu jen málokterými tušeného zla. Říšský sněm hoří a s ním se obrací v prach, kouř a popel naděje na pokračování v odhodlání zabránit další válce za každou cenu. A nebo právě naopak – usilovná snaha vyhnout se krveprolití hraje do kapsy tomu, kdo je ochoten zaplatit jakoukoliv cenu. Čepele nožů se blýskají pod nočním nebem jako křišťály; na nádražích se již řadí vagóny bez oken, zavírané zvenčí.

Po dvaceti letech křehkého míru se opět schyluje k ničení, zabíjení a zabírání věcí silou. Kdo má navrch rozhoduje. Velké národy, jež se měly stát oporou spojenců, kteří v ně bezmezně důvěřovali, selhávají. „Zní zní zrady zvon“ nad Evropou, nad „opuštěným a zrazeným Československem, jež se noří do tmy.“ Jako by kroky vedoucích představitelů staletých říší jen potvrzovaly, co Hitler káže ze svých řečnických tribun, na stadionech před tisíci fanaticky mu naslouchajícími Němci. My jsme ti silní. Zpátečnický starý řád ztratil nárok na svou další existenci a je třeba jej svrhnout, neboť to je to jediné, co si zaslouží. Židobolševická civilizace je mrtvá – a Nordická rasa jí pouze dává ránu z milosti. Nastává věk proti-renesance; nový svět.

A přesto. Třebaže německé divize vítězí, často bez jediného výstřelu, jsou zde tací, kteří jsou ochotní postavit se na jim odpor. Poláci zaplatí za svou odvahu krvavou daň. Jsou v září 1939 poraženi dříve, než si pomalé a ke smíru s bestií svolné státní aparáty západu uvědomí, že možná právě *nyní* nastal čas, kdy je třeba začít se bránit. Zkázu hrdého národa dokoná Sovětský svaz, tehdejší Hitlerův spojenec. Válka je vyhlášena, Britové vysílají přes Kanál svůj expediční sbor. Místo boje však jeho vojáci spolu se svými francouzskými spojenci pouze vyčkávají. Podivná válka, válka v sedě.

Na jaře roku, jako blesk z čistého nebe, přichází pravý opak – *blitzkrieg*, blesková válka. Německé divize svou doktrínou co nejrychlejšího a nejdrtivějšího útoku tanků doprovázených pěchotou prorážejí belgickou a nizozemskou obranou. Obcházejí francouzskou Maginotovu pevnostní linii a v polovině května 1940 pochodují šiky Wehrmachtu po Champs Elysées. Zmar a zmatek zachvacuje francouzskou vládu a spolu s Paříží padá i většina organizovaného odporu.

Na jeho místo nastupuje kapitulace, zřízení kolaborantského režimu ve Vichy a ústup expedičního sboru na pláže Dunkerque. Ty samé, které budou o čtyři roky později Britové po tak dlouhou dobu obléhat, aby se zatvrzelá německá posádka vzdala až všeobecnou kapitulací. Nyní jsou to však spojenci, kdo ustupuje před Němci. Nechávají za sebou zbraně, auta, munici, materiál, zařízení. Vše, co je možné odhodit, co překáží v cestě, co zabírá místo na velice omezené přepravní kapacitě těch několika mála člunů, lodí a lodiček, to vše zůstává rozeseto podél cest k severofrancouzskému přístavu.

Všechny tyto věci lze ale také znovu vyrobit, nahradit. Jsou to lidé, které je nyní třeba zachránit. O to se také spojenecké velení snaží ze všech sil. Vojáky, tísnící se na plážích, odváží veškerá plavidla, jež je možné obstarat. Situace musí být hrozná: do nářku zraněných se mísí hluk leteckých motorů německých stíhaček, svrhávajících pumy do davu nahloučených postav. Většinu z nich se však podařilo zachránit. Británie přišla o téměř veškeré vojenské vybavení včetně zbraní, ale své vojsko zachránila. I tak však byla v prvních okamžicích situace děsivá.

Celá Evropa je dobyta. Od porobeného Polska na východě po Pyreneje spřáteleného či, chcete-li, neutrálního Španělska na jihozápadě, od Itálie po Norsko, tam všude vlají vlajky s hákovými kříži. Národy Evropy se buď připojily, vzdaly a nebo byly poraženy. Poslední částí svobodného světa zůstává Velká Británie, chráněná svým mořem. Ale na jak dlouhou dobu?

Zmatečnost ústupu, celkovou náladu britské (konzervativní) veřejnosti i postoj obyvatel Londýna k válce trefně shrnuje ve svém válečném deníku novinář a spisovatel George Orwell… Mnohým lidem, jako by bylo téměř jedno, že je válka. O dění v Evropě se zajímá jen málokdo. „Lidé teď mluví o válce trochu víc, přesto je to ale pořád velice málo. Stejně jako dříve, ani dnes nelze zaslechnout žádnou zmínku a válce v hospodách či na podobných místech. Včera večer jsem zašel s E. (Eileen, Orwellova manželka), do restaurace, abychom si poslechli večerní zprávy. Kdybychom o to děvče za pultem výslovně nepožádali, ani by rádio nezapnulo. I tak ho ale nejspíš kromě nás nikdo neposlouchal.“[10]

Hitler se snaží apelovat na zdravý rozum. Británie, osamocená ve svém marném úsilí, přece jen sotva bude chtít krvácet za zájmy světového židovstva! Je třeba uzavřít mír. Pryč jsou však časy těch, jež se klaní telatům jen mizerně pozlaceným, když doufají v zázrak. Nikoliv. Nyní nastává čas, kdy je třeba vzít osud do vlastních rukou. Nový britský ministerský předseda, Winston S. Churchill, však promluvil již krátce po svém zvolení do duší svých spoluobčanů.

„Nemůžu vám nabídnout nic, než krev, dřinu, pot a slzy,“ zní z Westminsterského opatství ve chvíli, kdy je osud britských vojáků, vyslaných do Evropy, stále neznámý. „Máme přes námi mnoho, mnoho měsíců zápasů a utrpení. Ptáte se, jaké je naše poslání? Je jím vést válku, na moři, ve vzduchu i na zemi, z veškerou mocí a silou, jež nám Bůh může dát; vést válku proti strašlivé tyranii, dosud nepřekonané v temné, žalostné historii lidských zločinů. (…) Naším cílem je vítězství, vítězství za každou cenu, vítězství navzdory veškerému teroru, vítězství, jakkoliv může být cesta k němu dlouhá.“[11]

Sotva lze zlomit národ, který je ochoten vzít si k srdci a naplnit slova o soudržnosti a odhodlání. O nutnosti podstoupit oběti pro zachování toho, co na své vlasti milují. Ve chvíli ohrožení projevila se snad nejvíce povaha britského národa, když vstříc možná záhubě, navzdory bombardování hlavního města Britského Impéria, jeho lidé vytrvali. Jejich strádání však mělo teprve začít: s nálety ve dne v noci, zatemněním a každodenní připraveností kdykoliv se sebrat a běžet do protileteckého krytu. Londýnské metro se stává úkrytem těch, kteří již o své domovy přišli. A nad jejich hlavami se pod nebem hrdého Albionu zatím rozpoutává bitva, jež má rozhodnout o budoucnosti světa.

Zatímco Francie padla a byla rozdělena na „samostatnou“ a „kontrolovanou“ část území, Hitler plánuje invazi do Británie. Operace s označením Seelöwe (lvoun) má umožnit do té doby ve všech bitvách úspěšným německým divizím, aby se přeplavily přes Kanál. Tím by přinesly Říši konečné vítězství na západě – a zároveň klid a prostředky pro napadení Sovětského svazu. Než se však bude možné vrhnout na širé ruské pláně, je třeba srazit vzdornou Británii na kolena. A pro umožnění tohoto podniku je třeba získat nadvládu ve vzduchu.

Luftwaffe se snaží seč může, aby tohoto cíle dosáhla. Bombarduje letiště v jihozápadní Anglii, čímž úspěšně ochromuje britskou obranu. Poté se však Göringova (velitel Luftwaffe) pozornost upírá na Londýn. Ačkoliv především z propagandistických důvodů, zásahy jsou silné a zdrcující. Londýnské doky hoří. Lidé odjíždějí na venkov, aby unikli nočním náletům, frontám před bunkry i stálé hrozbě zranění či smrti. Jakkoliv se v Hitlerově hlavě zdá blížící se výsledek stovek tun svržených pum jasný, Britové stále odolávají. A zároveň také díky úlevě, které bylo britským letcům dopřáno, se začíná karta pomalu obracet.

„Vděčnost každého domova na našem Ostrově, v našem Impérii a, vskutku, na celém světě (…) směřuje k britským letcům, kteří, neohroženi přesilou, neúnavní ve (…) smrtelném nebezpečí, obracejí směr světové války v náš prospěch. Svou statečností a svým odhodláním,“ prohlašuje Churchill v jednom ze svých dalších slavných projevů, jež se vepsaly do historie. „Nikdy v historii lidských střetnutí jsme nedlužili tak mnoho, tak málu,“ říká o Královském letecvtu, Royal Air Force.[12]

V jeho řadách sloužili i mnozí z těch, jež byli donuceni uprchnout ze svých domovů. Zde získávají šanci pomstít se a bojovat proti těm, jež se jim pokusili vzít, co bylo pro ně na světě nejdražší. Svobodu, jejich život a jejich vlast se všemi, kteří v ní kdy žili a které měli rádi.

A tak se i přes veškerou úpornost, naléhání a domnělou převahu německého letectva začala situace pomalu, ale jistě obracet. Britští vynikali na svých strojích hbitostí, manévrovací schopností a pohotovostí převyšující své německé protějšky. Mimo toho pak také byli „doma“, nad vlastním územím, kde mohli kdykoliv přistát, doplnit zásoby paliva a munice a v případě nutnosti letět znovu. Nad Kanálem byly tyto podmínky vyrovnané, ovšem nad Velkou Británií měli jednoznačně výhodu piloti R.A.F.

Když poté ještě došlo k potopení značného množství lodí, které se Němcům podařilo do té doby v námořních přístavech shromáždit a které chtěli použít pro svou

vlastní invazi, bylo již zřejmé, že plán obojživelného útoku směřujícího z Francie do Británie, alespoň pro tuto chvíli, zkrachoval. Samotné nejvyšší německé velení se k situaci vyjádřilo následně: „Pro nepřízeň počasí se operace Lvoun odkládá na neurčito.“[13] Bylo třeba zvolit jiné cíle. Británie se ubránila.

Následující válečná léta proběhla ve znamení velkých zvratů. Staletá impéria se otřásají v základech, dominia kdysi největší námořní mocnosti padají rukou spojenců Osy. Skandinávie přechází pod území, dobyté hákovými kříži. Pokusy dobýt tyto kdysi svobodné země zpět končí bez úspěchu. Severní Afrika se stává svědkem tankových bitev, které předčí až střetnutí Velké vlastenecké války, jež má vypuknout záhy. Egypt, Sýrie a Tunis se ocitají v plamenech.

V červnu roku 1941 napadá Německo svého dosavadního spojence, Sovětský svaz, který se po dlouhou dobu zdráhá vojensky odpovědět. Když tak učiní, otevírá se tím snad nekrutější bojiště celého konfliktu. Dva totalitní státy, socialismu nacionálního a internacionálního, se do sebe pouští s šílenou vervou. Hitlerova vojska míří na Leningrad, Moskvu, Stalingrad. Zima má vykonat své, ale než se tak stane, zažívá Stalinovo Rusko své okamžiky hrůzy. Němci, vedení touhou získat pro sebe a své osadníky nové území, kam by se mohli rozšiřovat, se ženou stále dále na východ. A kdesi na druhé straně světa se zatím Američané, Číňané, Japonci a další přidávají do tohoto šíleného kolotoče vražd, ničení a zabíjení. Světová válka vypuká naplno.

5.2. Na prahu invaze

Svět počátku roku 1944 stojí na hraně. Po zapojení Spojených států do boje, po obratu na východní frontě a vítězství ve Středomoří začíná být nastal situace čím dál tím jasnější. Válku může rozhodnout jedině přímý a silný úder, který ovlivní vše. Vyčerpané Německo, bojující na třech frontách zároveň, začíná dosahovat dna svých možností. Ačkoliv je stále ještě schopné bránit se a bít kolem sebe, ustupuje. Afriku již ztratilo. Fašistická Itálie se bortí pod pásy anglo-amerických tanků, když se spojenci blíží k Římu.

Sovětský svaz, jež je po dlouhou dobu jediným státem skutečně válčícím proti Německu, tlačí na otevření druhé fronty již dlouhou dobu. Na konferenci v Teheránu se koncem roku 1943 konečně ustavují konkrétnější plány na invazi do Evropy. Jednání, která od počátku provází politika nejvyšší úrovně, ústí v rozhodnutí zaútočit z Anglie před kanál do severozápadní Francie. Další plány, jako vylodění na Balkáně (pro

ulehčení zle tísněným Titovým partyzánům) nebo na středomořském pobřeží poblíž Marseilles jsou zamítnuty (ačkoliv Jižní Francie se stane později cílem odlehčující operace později v druhé polovině následujícího roku).

Důvodem je především již tehdy tušené poválečné uspořádání světa mezi dvě formující se velmoci: Sovětský svaz a Spojené státy. Velká Británie se má pomalu ale jistě přesunout do pozadí. Věk největší slávy Impéria, nad kterým slunce nezapadá, se chýlí ke svému konci. Nyní je však třeba vybojovat válečné tažení největšího představitelného rozsahu a vyhrát válku. Nově ustanovení spojenci – prezident Roosevelt, ministerský předseda Churchill a generální tajemník Stalin – se vrací domu pevně rozhodnuti, že invaze na Kontinent musí proběhnout v první polovině roku 1944.

Zatímco Rusové chystají velkou ofensivu proti již tak dosti vyčerpaným německým divizím, jež vykrvácely u Moskvy a Stalingradu, přípravy na vylodění se rozbíhají v plném proudu. Po společných operacích v severní Africe a ve Středomoří půjdou Britové a Američané nyní opět do společné akce. Je třeba určit hlavního velitele – a tím se stává dosavadní velitel operací na Italské frontě, americký generál Eisenhower, známý pod přezdívkou Ike.

Své britské spojence chová ve značné oblibě. Navzdory některým rozporům a rozdílům v názorech, chování, výchově, tradicích nebo vojenských zkušenostech, jež jsou viditelné mezi vojáky na všech úrovních, je nyní třeba pracovat jako jeden tým. Jedině tak je možné zdolat protivníka, jež má výhodu pevných postavení na pevninském břehu, odkud může čelit dvojímu, obojživelnému útoku. Tyto operace se již podařilo uskutečnit během tažení do Itálie, a tak je zřejmé, že mají naději uspět i zde. Ovšem pouze za podmínky, že Němci budou uchování do poslední chvíle v nevědomosti či ještě lépe klamu ohledně pravého místa vylodění.

Spojenecké velení se tak rozhodlo udělat maximum pro to, aby nikoliv jen utajilo pravé místo plánované invaze, ale zároveň uvedlo Němce v omyl, který se měl ukázat později pro nacistický režim fatální. Nejbližším místem, které se ukazovalo jako nejpřímější a nejjasnější možností pro útok, byla úžina mezi Calais a Doverem. V pohodlném dosahu letadel, operujících ze základen v jižní Anglii, nejkratší na cestě mezi Británií a průmyslovou oblastí Porýní-Porůří, kde se koncentrovala většina německé výroby. Ideální; ovšem také až příliš zřejmé a příliš dobře opevněné. Jak ukázal zkusmý útok proti pobřežnímu městu Dieppe, provedený roku 1942 Kanaďany,

jít proti pobřežním pevnostem, navíc nejsilnějším z celého „Atlantického valu“, se jednalo téměř jisté sebevraždě. Bylo třeba zvolit jiné místo – a tím se stala Normandie.

Pobřeží mezi východní stranou poloostrova Cotentin a ústím řeky Orne splňovalo snad všechny vhodné podmínky: bylo v dosahu letectva, chráněné před nejhoršími bouřemi Atlantiku a s plážemi vhodnými pro zachycení a vytvoření předmostí. A co víc – v takovém případě by už pouze stačilo *předstírat*, že skutečné vylodění proběhne u Calais. Kdyby Němci uvěřili, že skutečná invaze je pouze zastírací akcí k odvrácení pozornosti a odlákání elitních pancéřových divizí ze severnější části pobřeží, bylo by již z poloviny vyhráno. V Normandii byla tanková divize umístěna pouze jedna, na rozdíl od pěti na sever od Seiny.

Britská vynalézavost opět zasahuje, když je jí zapotřebí. Na anglických polích a loukách vyrůstá armáda nafukovacích tanků, nákladních aut a polních táborů. Využívají se tytéž schopnosti, které už jednou spojencům pomohly. Nechali Němce najít ve Středozemním moři tělo zpravodajského důstojníka, jež měl u sebe důležitě vypadající dokumenty, které měly zastřít pravý cíl spojeneckého vylodění: Sicílii.[14]

Nyní zmatou Spojenci svého nepřítele ještě více. Oblast pobřeží u Calaiské úžiny začíná být také silně bombardován spojeneckým letectvem, což má dva důsledky. Rozrušení železniční sítě, které má později zamezit rychlým přesunům posil ze zázemí na frontu; a vytváření dojmu, že pravé místo invaze je právě zde. Proč by přede jinak spojenci plýtvali až 95 % všech pum svržených na Francii právě zde, zatímco v Normandii stěží spadne bomba?[15] Plán se tudíž povedlo uvést do chodu; a Němci, spoléhající na své špiony a zpravodajskou síť, falešné návnadě uvěří.

Na evropské straně se zatím stává velitelem skupiny armád Západ německý hrdina bojů ve Francii a Severní Africe, polní maršál Erwin Rommel.[16] Ještě před jmenováním do funkce je pověřen provedením inspekce nacistickou propagandou tolik oslavovaného Atlantického valu. Je zděšen. „Val slouží spíše k ošálení nás doma než Spojenců za Kanálem, kteří o něm ostatně stejně vědí více než my, díky jejich špionům a průzkumu,“[16] nechává se krátce na to slyšet. Přesto podává do Berlína zprávu, na což je obratem pověřen posílením pobřežní obrany. Tohoto úkolu se ujímá s profesionální řemeslností, jako další překážky, kterou je třeba zdolat před tím, než se bude moci vrátit domů, ke svojí rodině a milované manželce, k níž se v dopisech často obrací.[17]

Pod jeho vedením jsou nicméně dokončovány po léta rozestavěné pevnosti a bunkry, na plážích se začínají objevovat minová pole, protitankové i protipěchotní

překážky, mimochodem odkoukané z československého pohraničí. „Český ježek“ způsobí vyloďujícím se jednotkám ještě mnoho potíží, neboť trojici svařených traverz jde odstranit z cesty jen stěží. Zvláště, když vojáci, zde připomínající spíše pracovní čety, umístí na špici jedné z verzí této jednoduché zábrany minu, která roztrhá připlouvající člun na kusy.

I pro výsadkáře má „Pouštní liška“ svá překvapení. Jsou jimi krom minových polí také kůly, zaražené na loukách a polích v pravidelných intervalech do země. Doplněné o další miny na svých vrcholcích, měly se stát smrtící pastí zejména pro kluzáky, které potřebují ke svému přistání právě ony volné plochy, jež pro jejich stavbu velitelé stavebních útvarů vybírali. A sice právě v departmentu Calvados, oblasti, kam se měli již za několik měsíců spojenečtí vojáci vylodit. Tento „Rommelův chřest“, jak začaly kůlům záhy přezdívat spojenečtí piloti, působil při plánování přistání a výsadků velké potíže. [18]

Bylo štěstím, že alespoň v některých místech, jako např. poblíž mostů přes Orne a její kanál, se dodání kůlů o několik dnů – oproti datu invaze – zpozdilo. Takové detaily mnohdy rozhodují o mnohém. Ostatně, sám Rommel řekl, že „útok musí být zastaven na plážích; kde se také rozhodne celá válka“[19]. Vlivem této změny němečtí vojáci, kteří byli v Normandii umístěni, více pracovali na stavbě bunkrů, zábran a kladení min, než kolik času trávili výcvikem. Mnozí z nich by také ostatně v dřívějších letech války a v časech menší nouze jen sotva prošli přísnými podmínkami vstupu do říšské armády.[20]

Vojáci, kteří trávili svou službu okupací Francie, zde byli mnohdy po celou dobu války, bez toho, aby zažili skutečný boj někdy od roku 1940.[20] Pohodlným životem změkli a 716. pěší divize tak byla jednou z těch horších, slabších jednotek, které zde měli nacisté k dispozici. Navíc byly její stavy doplňovány rekruty příliš mladými (či naopak příliš starými) pro řádnou vojenskou službu na východě. Mnoho z nich přitom pocházelo také z obsazených oblastí, které Němci dobyli v dřívějších letech, a tak zde sloužila řada Poláků, Rumunů a dalších národností.

Ať už však byly oddíly, které měly obsadit Atlantický val, jakkoliv slabé či bez výcviku, jejich úkol byl přeci jen prostý: vybaveni statickými opevněními, bunkry a palebnými pozicemi, zastavit spojeneckou invazi ve chvíli, kdy se objeví. Na těchto opotřebovaných, podřadných jednotkách závisel osud celé Říše.[21] Svůj úkol plnili, jak mohli. Že zklamali, bylo důsledkem mnoha různých hledisek. Ztuhlost německého

velení, bránící včasným zásahům snad na všech úrovních. Obrovská převaha Spojenců ve vzduchu i na moři.

A snad také celá řada náhod, které, jakkoliv se v průběhu dne D zdála často situace invazních vojsk již zcela ztracená[22], nakonec zvrátily osud Evropy ve prospěch vojáků útočících armád. Jejich úděl byl taktéž velmi obtížný. Přesto se jej zhostili s odhodláním, zápalem a nadějí, že jejich konání má smysl. S jakými překážkami se museli na své cestě k vítězství potýkat, nám nejlépe poví oni sami; pamětníci onoho Nejdelšího dne, veteráni dne D.

6. Den všech dnů

Počátkem června roku 1944 dosáhly přípravy spojenců svého vrcholu. Vojáci, kteří celé týdny stále dokola nacvičovali útoky na opevněná postavení, vyloďování z člunů na mořských plážích a snad všechny představitelné druhy bojových dovedností, byli převezeni do uzavřených táborů u Anglického pobřeží. Bylo zřejmé, že tak dlouho očekávaná invaze může začít takřka kdykoliv.

6.1 Chvíle rozhodnutí

Aniž by to to prostí vojáci tušili, náčelník nejvyššího velitelství (SHAEF) Eisenhower čekal už jen na ty správné přírodní podmínky: úplněk pro letecké a vzdušné výsadkové operace a stoupající příliv za úsvitu pro námořní výsadek.[23]

Piloti bombardérů, přepravních letadel a kluzáků potřebovali světlo, aby mohli najít své vytyčené cíle. Samotnému vylodění mělo předcházet mohutné bombardování ze vzduchu, zaměřené proti pobřežním opevněním a dalším cílům dále ve vnitrozemí. Zároveň měly krátce po půlnoci na východním (britská 6. divize) a západním (americká 82. a 101. divize) konci okraji oblasti invaze přistát jednotky vzdušného výsadku. Ty měly za úkol zabezpečit křídla v prvních dnech pouze slabého a především mělkého spojeneckého předmostí.[23]

Stoupající příliv byl pak zapotřebí pro to, aby se lodě, které doplují až přímo na pláže, mohly později samy vyprostit. Počet invazních plavidel trápil Spojence po celou dobu příprav operace *Neptune*, jež byla součástí *Overlordu* a obsahovala právě námořní výsadek. Jejich počet byl omezený, a tak bylo nutné, zvláště u větších lodí, schopných pojmout více menších člunů, aby se co nejrychleji vrátily zpět do Anglie, aby mohly do svých útrob nabrat další jednotky, vozidla a materiál.[23]

Vojáci v shromažďovacích táborech zatím dostali plné informace, vše, co jim mohlo být poskytnuto. Bylo nutné, aby každý znal svůj úkol do nejmenších podrobností – zejména u těch, na jejichž činech závisely osudy dalších součástí celé invaze. V denním rozkazu ze 4. června se každý dozvěděl onu ohromující novinu: nazítří jdeme do akce! Začalo horečné balení a poslední přípravy. Dopisy domů, loučení s kamarády z jiných jednotek, vzpomínky na blízké.

Počasí nad Kanálem však bylo zamračené.[24] Ošklivá bouře se zdála mařit veškeré naděje na to, že by invaze mohla započít dřív, než za dalších čtrnáct dní, kdy budou přírodní podmínky (příliv a fáze měsíce) alespoň nějakým způsobem přijatelné.

Eisenhower se rozhoduje odložit začátek operace ještě o jeden den, radí se se svými meteorology. Jeho poradci mu sdělují, že se na několik hodin otevírá v proměnlivém počasí šance, kdy zaútočit. Nejvyšší velitelé letectva, námořnictva i pozemních sil souhlasí.[25]

A tak se desetitisíce spojeneckých vojáků dávají do pohybu. Největší loďstvo, jaké se kdy k jediné vojenské operaci shromáždilo, vyráží vpřed. Bombardéry, přepravní letouny a další startují motory a chystají se vzlétnout, navzdory vrstvě nízkých mraků, které možná ztíží plnění jejich úkolů. Jakoukoliv jinou šanci dostanou však už jen sotva. Ostatně, jak řekl na předchozí poradě sám generál Eisenhower, „alternativy jsou příliš riskantní.“[25] Největší vyloďovací operace druhé světové války, operace *Overlord*, začala.

6.2 Drama na plážích

Po veškerých přípravách, plánech a zvažování se nakonec vše smrsklo do jediného bodu. Chvíle, kdy první vlny námořního výsadku nastoupily do vyloďovacích plavidel a zamířily směrem k pobřeží. Na nich nyní záviselo vše. Neboť jakkoliv se mohlo zdát, že válku lze vyhrát pouze ze vzduchu (např. kobercovým bombardováním německých měst, jak navrhovali velitelé britských bombardovacích svazů), zde záleželo na jednotlivých mužích. Na tom, jak splní své úkoly, vytyčené pro ně dlouho před zahájením útoku. Zda obstojí proti silně hájeném pobřeží.

Jejich situace byla v každé části invazního pobřeží jiná. Podívejme se nyní blíže na pláže Sword, Juno a Omaha, coby příklady vyloďovacích ploch tří různých národností: Britů, Kanaďanů a Američanů. V čem se lišily co do geografických podmínek, je možné si dohledat v jiné části této práce, pojednávající o zeměpisných podmínkách departmentu Calvados. Nyní nám však kráčí především o to, jakým způsobem probíhaly útoky na jednotlivé sektory. Spojenci zvolil každý poněkud jinou taktiku, což může být pro nás zajímavé zejména tehdy, porovnáme-li předpoklady s tím, jaké byly skutečné výsledky úvodní obojživelné akce.

6.2.1 Britové – pláž Sword

Na nejvýchodnější části britského pobřeží nastal již krátce po vylodění tvrdý boj. Výhodou jednotek, které se vyloďovaly na plážích Ouistrehamu, Hermanville a dalších, byla přítomnost obojživelných tanků, jež na jiných plážích v úvodních minutách mnohdy tak zoufale chyběly. Jak píše Miloš Hubáček ve své knize Invaze, „na Swordu

se podařilo to, k čemu mělo podle plánuj dojít na všech (…) plážích, (…) že totiž už v okamžiku vyloďování měly úderné jednotky přímou podporu obrněných vozidel.“[26]

Velkou oporu útočícím jednotkám prvního sledu poskytovaly lodě britského obchodního loďstva (Merchant Navy) a královského námořnictva (Royal Navy). Na jedné z takových lodí, na lodi jeho veličenstva, těžkém křižníku Frobisher, sloužili zároveň dva bratři, John a Ernest Daleovi. Jejich vyprávění nám přináší podrobnosti o dělostřelecké přípravě, kterou velkorážní námořní děla kryla přibližující se výsadkové čluny s pěchotou.

„Měli jsme zahájit palbu za úsvitu, v půl šesté,“ vykládá Ernie, který sloužil jako střelec z kulometu. Stojíme jen kus místa, kde jejich křižník kotvil. „Každá loď měla svůj cíl, ale ten náš byl vyřazen leteckým bombardováním. Takže, když jsme neměli žádný cíl, zakotvili jsme a začali jsme přijímat rozkazy od lidí na pobřeží. Říkali nám, kam chtějí, abychom stříleli.“ Užití předsunutých pozorovatelů bylo tehdy pro přesnější dělostřeleckou palbu běžné.

„Toho rána jsme byli takový 'jack of all trades' (doslova „všeuměl“). Stříleli jsme, na co nás požádali, víte?“ doplňuje druhý z bratrů John, který pracoval v podpalubí s municí. „Ale neviděli jsme úspěch toho, co jsme dělali. Jen si vzpomínám, že jsme se měli vrátit pro munici, ještě toho dne. Poslali nás zpět, ale za minutu nás volali už zase zpátky, protože situace se nevyvíjela dobře.“ Křižník posléze vyrazil směrem k Ouistrehamu, aby rozehnal Němce, kteří se chystali k protiúderu. To se námořníkům naštěstí podařilo, neboť, jak říká Ernie „jinak by se pokusili dostat zpátky k plážím, a to by vedli k ještě většímu zabíjení.“

Proti přístavnímu městu vyrazily také jednotky britských *commandos* spolu se svými francouzkými protějšky. Jejich úkolem bylo postoupit co nejrychleji z pláží, aby se – v případě jednotky lorda Lovata – mohli co nejdříve připojit k výsadkářům, bránícím mosty jen několik kilometrů proti proudu řeky Orny do vnitrozemí. Jejich cestu doprovázela setkání s německými hlídkami, které se schovávaly v domech, vesnicích a v lesích všude mezi pobřežím a mosty. Alespoň zde bylo méně živých plotů, než za americkými plážemi. K mostu dorazili včas.

Muži z později proslulého komanda Kieffer, nazvaného tak dle své velitele, pak byli prvními Francouzi, kterým bylo umožněno vstoupit na domácí půdu. Podle svědectví jednoho z mužů byli tito vojáci ve výborné náladě. Do Británie se dostali z Dunkerque nebo poté, co uprchli z vichystické Francie. Nyní měli šanci osvobodit svou vlast a vrátit se domů.

To, že se obojživelným a speciálním tankům podařilo vylodit zároveň s pěchotou mělo na průběh počátečního útoku výrazný vliv. Cepní tanky, bijící roztočenými řetězy před sebou do země, pomohly vyčistit cestu vpřed. Vlnolam zde byl spíše nízký, tudíž se jej podařilo překonat bez větších obtíží; hlavní výhodou pak zřejmě stále byla palebná síla obrněnců. Možnost krýt se za jejich pancéřováním je něco, což ocenil snad každý voják, bojující ve dni D.[26]

Úkolem jednotek ze Swordu bylo krom obsazení pobřežních vesnic a zničení místních dělostřeleckých bateriií, stejně jako podpory jednotek u obsazených mostů přes řeku (a kanál), také spojení s Kanaďany na sobě nejbližší pláži Juno. K tomu však došlo až po několikadenním protiútoku a následném opětovném vytlačování Němců z oblasti. Britové ze Swordu tím pádem splnili své úkoly, stanovené pro den D, jen z části. Když se barety *commandos* a kluzákových výsadkářů promíchaly, mohli si být zúčastnění jistí, že nyní už jejich posádka na mostu vydrží.

Cíle britských vojáků však byly, přeci jen, v celkovém měřítku určeny snad až trochu příliš optimisticky. Dobytí Caen, silně hájeného pancéřovou divizí SS, se ukázalo nad síly mužů z britského pásma ještě po celý následující měsíc. Tehdy se město podařilo dobýt, ovšem teprve po té, co se k němu přiblížili obchvatem Američané. Předmětem sporu mezi historiky pak stále zůstává, zda měl Montgomery, coby velitel veškerých pozemních sil v invazi, postupovat jinak. Z výpovědí německých generálů však také zároveň vyplývá, že zdržení jejich elitních a dobře vyzbrojených tanků v obraně Caen mohlo přinést spojencům pozitivní výsledky jinde.

Po překonání pobřežních překážek, minových polí a bunkrů, jež mohly být často dobyty pouze útokem pěchoty, neboť proti útoku z moře byly opevněny až příliš silně, však i přes jistá zdržení začali Britové postupovat. Na pláži Sword se útok zdařil, a po tvrdém boji přinesl své výsledky. Německá 716. divize byla v důsledcích rozprášena. Dělostřelci, kteří se vyloďovali v dalším sledu hned po pěchotě, mohli začít rozkládat své zbraně takřka hned na plážích. Tanky, přivezení velkými přepravními plošinami zvanými „Rhino“, se po vyčištění průchodů z pláží speciálními stroji ze 79. tankové divize mohli vydat skrz jednotlivá městečka do luk a polí. Zde mohly začít poskytovat pěchotě tolik očekávanou podporu.

Jednou z potíží Britů bude v dalších dnech úzký pás pobřeží se skalisky, ukrytými pod mělkými vodami, jež spojoval pláž Sword s Junem dále na západ. Tento několikakilometrový pruh byl v držení Němců, které se sice podařilo vystrnadit, ale až po několika dnech. Protiútok německých tankových záloh však byl něčím, čeho se

spojenečtí velitelé obávali po celou dobu trvání operace; zvláště v prvních dnech, kdy bylo předmostí ještě mělké. Naštěstí, zbytečně.

6.2.2 Kanaďané – pláž Juno

Na úseku pobřeží poblíž ústí řeky Suelles a na ní ležícího města Courselles došlo vlivem počasí snad k největšímu zpoždění ze všech vyloďovacích pláží.[27] To mělo za následek zejména vysoké množství potopených přepravních lodí, neboť ženisté, kteří měli za úkol odstraňovat nastražené miny a podmořské překážky, měly na splnění svých úkolů obzvláště málo času. Šlo o těžký a namáhavý úkol, neboť příliv stále stoupal a Němci po kanadských vojácích stříleli.

Jedním ze ženistů byl také Tom Finnegan. „Bylo nás v naší jednotce dvanáct," říká, když popisuje obtíže, ke kterými se museli toho úterního rána potýkat. „Ale během dvaceti minut jsme ze dvanácti zbývali už jen tři. Šest bylo zraněno a tři byli zabiti. To bylo vážně nešťastné." Němci, kteří zde přečkali námořní bombardování britského královského námořnictva bez větší újmy, se na ženisty, operující ve studené vodě, mohli snadno zaměřit. Přesto se nakonec alespoň nějakým způsobem podařilo průchody skrze minová pole pročistit.

Granáty z lodních děl sice pláž zasáhly, ovšem často pás opevnění přelétly. To spolu se zpožděním výsadku způsobilo, že se Němci mohli po prvotním šoku znovu do svých postavení znovu vrátit. Jejich bunkry, které mohly podélně ostřelovat celou pláž, pomohly místy zničit až teprve DD tanky (čili „duplex drive" tanky s dvojím pohonem, obojživelné), vynořující se před očima překvapených německých vojáků přímo z moře.

Postup britských pancéřů do vnitrozemí však provázely ještě velké obtíže. Skupina tanků královských ženistů, jež přistála u Courselles nějakou dobu po první vlně pěchoty a tanků, měla vyčistit průchody z pobřeží. Prvnímu z nich se ještě podařilo vztyčit most přes písečné duny na okraje pláže; ovšem trojice cepních tanků, které jej následovaly, se zastavily v minovém poli, jež měly vyčistit. I za ním však čekaly další překážky: protitankový příkop, zbudovaný obránci. Ačkoliv byly speciální tanky vybaveny i pro takovéto případy (velkými náklady hatí a svázaných otepí dřeva, kterými bylo možné zákopy a jiné otvory v zemi zakrývat), zde narazily. Za příkopem se nacházel ještě kráter, zaplněný vodou, do něhož jeden z tanků zapadl.[28]

Jeho posádka se stala okamžitě cílem nepřátelské palby. Ovšem, jak říká Tom Finnegan, přece se někdo zachránil. „Byli to dva přeživší a my (s manželkou) jsme je dali dohromady," pochvaluje si kanadský veterán. „Oba se jmenovali Bill. Sapér Bill

Dunn řídil a Bill Hawkins byl demoliční poddůstojník.“ Jejich příklad je jedním s tisíců střípků podobných příběhů, které se odehrávaly všude po celém pobřeží. Most, který byl nad zatopeným tankem vztyčili, byl ještě během invaze pojmenován Pont d'Avre, aneb „Most tanku AVRE“; jak si lze dnes přečíst na informační tabuli stojící poblíž.

Kanaďané však měli jeden dluh, který bylo třeba splatit. Při nájezdu na Němci silně hájené pobřežní město Dieppe ztratili několik tisíc svých lidí a nyní se chtěli rozhodně pomstít. Právě pro to, i když místy doznávali veliké ztráty, chyběla jim podpora DD tanků nebo museli překonávat silný německý podpor, postupovali dopředu s obrovskou vervou. To místy spolu se zdržením, způsobeným počasím, vedlo na plážích až k určitému návalu. Vojenská technika, děla a vozidla všeho druhu, se vršila nad čárou přílivu. Zácpa dosáhla takové míry, že i když se už čelní jednotky probíjely mezi pobřežními městečky až ke svým určeným cílům, musely se opět vrátit, neboť jim chyběla podpora posil. Východy z pláží byly ucpané.[29]

Své o tom ví i jiný veterán, Gordon Foote. „Bylo asi pět hodin odpoledne, když jsme přistáli,“ vypráví o sedmdesát let později. „Většina těchto tanků – *Hobartovy legrácky* jim říkali – vyčistily průchody v minových polích, takže jimi bylo možné projít. Stejně ale byly průchody plné mrtvých těl a vybuchlých tanků.“ Gordon měl s jednotkou *Novoskotských horalů* (North Nova Scotia Higlanders), k níž byl pro přistání připojen, za úkol připravit půdu pro děla jejich regimentu, která měla dorazit později. Odsun materiálu dále do vnitrozemí však stejně vázl.

Navzdory všem těmto obtížím postoupili Kanaďané dne D ze všech spojeneckých divizí nejdále. Na svém levém, západním křídle se jim podařilo spojit s britskou 50. divizí, postupující z pláže Gold. Na východě však stále ještě zela mezi plážemi Juno a Sword mezera, jež byla v držení Němců. Její obsazení zabralo ještě několik dalších dnů. Britové mířili ke Caen.

6.2.3 Američané – pláž Omaha

Zdaleka nejhorší pohroma celého spojeneckého vylodění se odehrála na pláži Omaha, jež za to získala přízvisko krvavá. Všechno zde bylo špatně. Bombardéry, které měly tunami bomb rozbít německá postavení na padrť, je z obavy zásahu vlastních pozemních jednotek přelétly a shazovaly své pumy daleko za pobřežní linií, na pole a pastviny.

Američané, kteří pohrdali vynálezy britského generála Hobarta, se rozhodli vylodit jak bez podpory zvláštních tanků, které v britském pásmu tolik pomohly

s odstraňováním min, překonáváním příkopů a dalších překážek. Německé nástrahy měli na této pláži odstraňovat, jak bylo obvyklejší, ženisté. Plovoucí DD tanky, které vysadilo jejich plavidlo v přílišné vzdálenosti od pobřeží, se z větší části potopily. Ke břehu jich dospělo pouze pět, a tak se vojáci americké 1. a 29. pěší divize museli vyloďovat bez jejich podpory.[30]

První vlna byla takřka smetena rozhodnou palbou obránců. Na místo podřadné, méně kvalitní a hůře vycvičené 716. divize, která zodpovídala za ochranu většiny pobřeží, zde totiž byla rozmístěna podstatně lepší jednotka. 352. divizi připravovali její velitelé přímo ve Francii, z veteránů, kteří se vrátili z východní fronty, kolem nichž vybudovali úctyhodnou sílu. A právě proti ní a jejím kulometům, minometům a dělům teď mířili američtí pěšáci.

Peklo Omahy popisuje americký veterán John Trazskos, který jí sám zažil. „Byl jsem ve druhé vlně, která dorazila ke břehu asi v půl jedenácté (dopoledne). První vlna přistála, když byl příliv nízko," vysvětluje. „Ti kluci tam zůstali trčet a většina z nich zemřela, víte? Ve chvíli, kdy jsme přistávali my, byla hladina vysoko, a tak jsme se dostali blíž k pobřeží." Stoupající příliv však zároveň zabraňoval ženistům, pouze místy vybaveným buldozery, v čištění průchodů mezi podmořskými překážkami, a ještě předtím minovými poli.

Komu se podařilo dostat na pláž, ocitl se na otevřeném prostranství, kde byl stále plně na mušce německých vojáků v obrněných pozicích. „Stále jsem se však museli dostat nahoru na ty útesy, kde měli pozice Němci. Však víte, v těch... bunkrech. Bylo třeba je trefit přesně, abyste je sundal. Ale oni nás mohli zabíjet jednoho po druhém, odstřelovači a všechno možné; však víte."

Hrůzný výčet toho, čemu všemu museli američtí vojáci na plážích čelit, doplňuje jiný americký veterán, Bill Ryan. „Měli tady všechno: kulomety, minomety, děla..., vypočítává. „Námořnictvo (nás nechalo bez podpory), nic! Letectvo, (žádné krátery na pláži), nic! Na Omaze to bylo velmi špatné." Američané zde utrpěli největší ztráty ze všech útočících jednotek. Mnohým z nich připadalo, že byla invaze odražena, že prohráli, a nyní už pouze čekají na smrt.

Teprve po celodenním martyriu se podařilo americkým jednotkám z pláže postoupit. To však jen pro to, aby museli čelit další hrozivé nástraze normanského pobřeží, živým plotům. V nich se Němci zakopali tak, že postup vpřed připomínal spíše

šílené bludiště. Zde každý krok mohl být smrtící, zvláště díky kulometným postavením, z nichž se vojáci Říše tvrdě bránili.

Své o tom ví i Francis Marcks, který dorazil o několik dnů později. „Byli jsme z boje vystrašení. V živých plotech jste měl štěstí, když se vám podařilo postoupit o jednu či dvě řady *za den*, víte? Protože Němci na ně byli zastřílení. Bylo to špatné, ale... Nerad o tom mluvím."

Až s pomocí – opět – zvláštně upravených tanků, které byly uzpůsobeny pro rozrážení silného křoví, se podařilo prorazit dále. Američané vyjeli do volné krajiny a vydali se na jih, aby sevřeli Němce do obklíčení u Falaise, zatímco další jednotky pokračovaly na sever. Tam na ně již čekal poloostrov Cotentin s důležitým přístavním městem a pevností Cherbourg na nejsevernějším výběžku. Zatímco většina britské síly stála u Caen, vydali se Američané dobýt co největší část území. Plán se podařil. Spojenecké síly prorazily skrz. Nejdelší den skončil.

7. Odkaz dnešku

Operace *Overlord* přinesla spojencům významný úspěch nad všechna očekávání. Mnohaleté úsilí zúčastněných velitelů, důstojníků a vojáků se mnohonásobně vyplatilo. Jejich ztráty byly obrovské. I přes to se však, navzdory veškeré snaze Němců zabránit Spojencům v návratu na kontinent, úvodní část invaze podařila.

Západní fronta byla otevřena a pochod na Berlín mohl začít. Do tří měsíců byla osvobozena Paříž a další země měly následovat. Zatímco se nacistická Třetí říše hroutila ve smrtelných křečích, druhá světová válka se chýlila ke svému konci. Ten byl, naštěstí, pro svobodné národy Evropy vítězný.

Válečné běsnění utichlo, prach bojů se usadil a na bitevních polích začala opět růst tráva. Vojáci, kteří srazili Hitlerovu válečnou mašinerii na kolena, se mohli vrátit domů. Každý z nich si v sobě odnášel vzpomínku na činy, které vykonal, přátele, které ztratil. Stejně jako hrdinství těch prostých, obyčejných věcí, které člověk udělá zkrátka pro to, že jsou potřeba.

Odlesk těch slavných dnů si v sobě nesou dodnes. Když znovu navštěvují místa, toho pro svět sami tolik vykonali. Ověnčení medailemi, jsou tiší, skromní... a pomalu odházejí. Vybojovali nám sedmdesát let bez válek, kdy Evropa dostala svou šanci spět ke svobodě. Co přišlo po té, mohli jen sotva ovlivnit. Svou povinnost splnili mnohokrát.

Dnes, kdy je válka již dávno za námi, čelíme jiným hrozbám a sobě navzájem. Přesto máme zároveň jedinečnou příležitost odkaz vítězů druhé světové války využít. Proti útlaku, příkoří a slabosti vlastních států je třeba se postavit. Pro mnohé muže a ženy mohl boj se silnějším nepřítelem vypadat beznadějně, ztraceně, prohraně. Navzdory tomu udělali, co bylo v jejich silách, aby mohl být svět opět svobodný.

Pamatujme si, co tito lidé obětovali, pro nás udělali; abychom mohli žít podle svých vlastních představ, bez nutnosti poslouchat někoho jiného. Nyní již rozhodujeme sami za sebe. Možná, že přichází doba, kdy bude opět nutné povstat za ideály, jež nám připadají důležité. Víme, že je to možné, neboť oni nám ukázali cestu. Touto prací bych jim rád vzdal hold, všem těm, kteří se odvážili bojovat za lidskou svobodu. Ctěme jejich památku – a udělejme vše pro to, abychom napříště nárůstu tyranie zabránili. Tentokrát by mohla být tou poslední.

Závěr

Téma spojenecké invaze do západní Evropy je jedním z nejvíce zpracovávaných témat druhé světové války. Pro účely bakalářské práce tak bylo ve výsledku spíše třeba vybírat, které z obrovského množství informací využít. K dispozici jich bylo mnoho, tudíž jsem se rozhodl zaměřit na ta místa, která jsem osobně navštívil.

Pouze události jediné pláže, několika hodin na kousku francouzského pobřeží, by možná vydaly na samostatnou práci. Domnívám se však, že jsem svůj cíl splnil, ten, s jehož vidinou jsem se před rokem do Normandie chystal. A sice, že se mi podaří mezi stovkami hostů a návštěvníků 70. výročí dne D podaří najít několik veteránů, jež budu ochotní se mnou hovořit.

V tomto ohledu splnily oslavy má očekávání. Dokážu si jistě představit, že by proces získávání a zpracovávání získaných informací mohl proběhnout z mé strany lépe, stejně, jako jsou zde jistě věci, jež jsem při psaní opomenul. V dané chvíli jsem se však snažil natočit co nejlepší rozhovory a získat co nejlepší snímky, jak jsem jen dokázal.

Výsledkem je tato práce. Během jejího psaní jsem zjistil, jak moc záleží na tom, kdo o daných historických skutečnostech vypráví. Je to novinář, který byl přímo účasten vylodění? Historik, který osobně mluvil s těmi největšími osobnostmi dvacátého století? A nebo spisovatel, který z dostupných zdrojů na základě faktů píše tak, aby přiblížil svět svým čtenářům?

Některé detaily jsou zdánlivě málo důležité na to, aby se o nich psalo ve velkých knihách, na které vycházejí recenze v nejlepších časopisech a plní výlohy knihkupectví. Přesto jsou však někdy právě tím, na co si veteráni vzpomenou, když se jich na válku zeptáte. Knihy popisují to, co se autorovi podařilo sestavit, jde mu o úplnost, co nejlepší popis událostí. Jeho záměrem je dílo, které popíše vše, co bylo v daném tématu důležité.

Oproti tomu člověk, který sám popisované události zažil, hovoří jinak. Jistě, že výpovědi takovýchto lidí jsou často právě tím, na čem spisovatelé své práce staví. Stále však zůstává patrný rozdíl mezi zdrojem a výsledným dílem. O to je pro nás cennější, že se zde tak výjimečná příležitost mluvit s veterány naskytla.

Vidět tak zásadní bojiště druhé světové války (jako je Normandie) na vlastní oči lze s pouhým čtením jen těžko srovnávat. Pro studium je však nutné obě věci skloubit. Znát alespoň základní údaje, a poté se na místo vydat; což představuje patrně nejlepší možnou metodu. Ti, jejichž cílem je podrobnost a popis konkrétních událostí i s jejich dějišti je pak něco takového dokonce naprostou nutností.

Summary

Last year I had the opportunity to visit the 70th anniversary of the Normandy landings. The theme of Allied invasion to western Europe is one of the most frequented topics in writing about the World War Two. Therefore, in the end I mostly needed to choose, which information will I use. There is more of them than I could use, so I concentrated on the places where I actually were.

Just the events of one beach, several hours on a piece of French coast, that could be enough for a bachelor thesis itself. Still, my aim with which I came there was fulfilled. I saw what I needed and could gather as much of the material as possible.

I was lucky with the event itself and with the veterans, too. I could meet some who agreed with the interviews. I must admit that maybe now I would be able to do the interviews better. But in that exact moment I tried to do my best.

The result of it is this bachelor thesis. During the writing I realised how much is important to see the places of our interest personally. From the same point of view I questioned the authors of the books of non-fiction literature. Have they been there, on the places they write about?

For a person, who has a deep interest in any topic, is the combination of personal approach and study of sources necessary. For those, who want to get the best details possible, it is the only option.

The veterans are people who fought for our own future. We owe them more than it could be said. The celebrations was a way how to give thanks to soldiers, who risked their lives in the struggle for freedom. They are the heroes of D Day.

Poznámky a zdroje

1. Ouistreham. Wikipedia.org [online]. Wikimedia Foundation, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Ouistreham

2. WINTERS, Richard, 2014.

3. D-Day Anniversary: Lord Lovat statue on Sword Beach. Port Magazine [online]. Port Publishing Limited, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://www.port-magazine.com/design/d-day-anniversary-lord-lovat-statue-on-sword-beach/

4. Lord Lovat: he was a giant among giants on D-Day. The Telegraph [online]. Telegraph Media Group Limited, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://www.telegraph.co.uk/history/world-war-two/10879667/Lord-Lovat-he-was-a-giant-among-giants-on-D-Day.html

3. D-day statement to soldiers, sailor, and airmen of the Allied Expeditionary Force [online]. National Archives, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://www.archives.gov/historical-docs/todays-doc/?dod-date=606

4. RYAN, Cornelius, 1992.

5. RYAN, Cornelius, 1992.

6. The Reporter Whom Time Forgot [online]. Columbia Journalism Review, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://www.cjr.org/second_read/the_reporter_who_time_forgot.php

7. Stephen E. Ambrose. Wikipedia.org [online]. Wikimedia Foundation, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Stephen_E._Ambrose

8. ORWELL, George, 2007, s. 9.

9. The Churchill Centre [online]. Chrchill Centre, © 2015 [10. 5. 2015, 10:00]. Dostupné z: http://www.winstonchurchill.org/

10. (tamtéž)

11. HUBÁČEK, 1991, s. 18.

12. HUBÁČEK, 1991, s. 116.

13. RYAN, 1992, s. 17, 20.

14. AMBROSE, 2006, s. 59.

15. AMBROSE, 2006, s. 58.

16. AMBROSE, 2003, příloha č. 14.

17. AMBROSE, 2006, s. 59.

18. AMBROSE, 2006, s. 30.

19. RYAN, 1992, s. 11.

20. ZALOGA, 2009, s 51.

23. HUBÁČEK, 1991, s. 173.

24. HUBÁČEK, 1991, s. 175.

25. HUBÁČEK, 1991, s. 181.

26. HUBÁČEK, 1991, s. 280.

27. HUBÁČEK, 1991, s. 273.

28. HUBÁČEK, 1991, s. 275.

29. HUBÁČEK, 1991, s. 277.

30. HUBÁČEK, 1991, s. 237.

Použitá literatura

Literatura odborná

HALADA, Jan (ed). Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha: 999 Pelhřimov, 2003. ISBN 80-86391-10-8.

ADLT, Jaromír. Literatura faktu jako svébytný žánr (Pokus o interpretaci). In: Slovník klubu českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha, 2003. ISBN 80-86391-10-8.

HALADA, Jan. Z historie literatury faktu. In: Slovník klubu českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha, 2003. ISBN 80-86391-10-8.

Literatura faktu

AMBROSE, Stephen E. Den D: 6.6.1944 - Vrcholná bitva druhé světové války. Brno: Jota, 2006. ISBN

AMBROSE, Stephen E. Pegassus Bridge. Londýn: Pocket Books, 2003. ISBN 978-0-7434-5068-3.

ČEJKA, Eduard. Československý odboj na Západě, 1939-1945. Praha: Mladá Fronta, 1997. ISBN 80-204-0609-3.

HUBÁČEK, Miloš. Invaze, vydání 2. Praha: Panorama, 1991. ISBN 80-7038-214-7.

MILANO, Vince. CONNER, Bruce. Válka v Normandii. Praha: Knižní klub, 2012. ISBN 978-80-242-3481-6.

ORWELL, George. Válečný deník. Praha: KMa, 2007. ISBN: 978-80-7309-508-6.

ROTTMAN, Gordon L. Taktika vzdušných výsadkových vojsk. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1900-9.

RUSH, Robert. Americká pěchota za 2. světové války. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2121-4.

RYAN, Cornelius. Nejdelší den. Praha: Československý spisovatel, 1992. ISBN 80-202-0340-0.

WINTERS, Richard. KINGSEED, Cole C. Bratrstvo neohrožených - Velitel, vydání 2. Praha, Baronet, 2014. ISBN 978-80-7384-727-2.

ZALOGA, Steven J. Den D 1944: Pláž Omaha. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1898-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Jonn Buchannan-Smith (rozhovor)

Příloha č. 2: John Dale a Ernes Dale (rozhovor)

Příloha č. 3: Gordon Foote (rozhovor)

Příloha č. 4: Tom Finnegan (rozhovor)

Příloha č. 5: Francis Marcks (rozhovor)

Příloha č. 6: Bill Ryan (rozhovor)

Příloha č. 7: Eisenhoweovo prohlášení (dokument)

Přílohy

Příloha č.1: John Buchannan-Smith (rozhovor)

Četl jsem mnoho o slavné 51. Skotské (Highland) divizi. Byl jste její součástí?

Ano, byl jsem v té jednotce, v tom (horském) regimentu. Než jsme přišli sem, poslali nás do severní Afriky a do Egypta. To byla tehdy docela velká bitva, u El-Alameinu.

Takže vy jste bojoval u El-Alameinu?

Bylo to úchvatné. Bylo tam na tisíc Němců. Těsně před tím jsme vykopali zákopy; a přesně té noci Němci zaútočili.

S horským regimentem chodili do boje také dudáci. Ovšem poté, co jich sedm zabili, se od toho upustilo – a raději je poslali pomáhat zdravotníkům.

Jak jste pokračovali dále?

Z Egypta jsme zamířili do Tuniska, připravit se na invazi na Sicílii. To nám nezabralo příliš času, protože Italové měli v té době už války po krk a vzdávali se. A tak jsme Sicílii obsadili.

Odtamtud jsme se vylodili do Itálie, přes Messinský průliv, odkud jsme došli až do Neapole. Načež jsme se vrátili na Sicílii, abychom se připravili na invazi do Normandie.

Kde v Normandii jste se vylodili ?

V Ouistrehamu (na pláži Sword). Z něj jsme pak vyrazili podél celého pobřeží do Severní Francie a pak do Belgie a odtamtud do Holandska. Odtamtud jsme ale museli ustoupit dříve, než Němci prorazí v Ardenách.

Moje divize musela prorazit skrz a zastavit je. A to jsme také udělali, zatlačili jsme je zpátky do Německa. A pak jsme se vrátili do Holandska, abychom tam pokračovali ve válce. Největší bitva se tam odehrála u Arnhemu. Byli jsme tři dny od města, pěchota, a byl strašný sníh a mráz. Přišel za námi důstojník a řekl: „Počkáme tři dny než půjdeme blíž Arnhemu; teď budou seskakovat parašutisté.“

A my si říkali, ne, ne, ne, teď je neshazujte (jsme příliš daleko). Ale oni je tam skutečně vysadili a oni zůstali bez pomoci – nemohli jsme jim pomoct – byli za mostem přes řeku. Byl to masakr. Šestá výsadková divize, úplně jí odrovnali.

Jak byste popsal hrdinu?

Většina hrdinů si neuvědomuje, že jsou hrdiny. Mám tady jeden perfektní příklad. Náš velící důstojník Ron Campbell si v Tunisku vysloužil vítězný kříž. Byla tam jedna oblast se spoustou útesů a kopců, velmi skalnatá. Postupovali jsme a museli jsme srze ní projít, on nás vedl. Bylo hrozně moc raněných, ale on vytrval a byl za to odměněn vítězným křížem. Za to, že vypráskal Němce a zatlačil je zpátky.

Co je na tom zajímavé, je, že byl za to povýšen. Udělali z něj generála *(Brigadier – brigádní generál)* a opustil regiment, vstoupil do jiné jednotky. Ale pořád to byl jeden z našich důstojníků. Všichni z nich byli praví profesionálové.

Příloha č. 2: John Dale a Ernest Dale (rozhovor)

Dobré odpoledne, mohl byste mi prosím říct, kde jste sloužili?

John: Byli jsme v Královském námořnictvu, na lodi jeho veličenstva (HMS) Frobisher.

Byli jste zde přímo na den D?

John: Brzy ráno.

A jaký byl přesně váš úkol?

John: Postarat se o německé baterie na celém tomhle území, než se vylodí pěchota. Byli jsme zde, na Swordu, a tak jsme se sem (po sedmdesáti letech) přišli opět podívat. Jsme bratři a sloužili jsme na stejné lodi, víte?

Jak úspěšné byla vaše střelba na bunkry?

John: Toho rána jsme byli takový „jack of all trades“ (doslova „všeuměl“). Stříleli jsme, na co nás požádali, víte? Ale nemohli jsme vidět úspěch toho, co jsme dělali. Jen si vzpomínám, že jsme se měli vrátit pro munici, ještě toho dne. Poslali nás pryč, ale za minutu nás volali už zase zpátky, protože situace se nevyvíjela dobře. Takže jsme tady zůstali ještě jednu noc, než jsme mohli znovu doplnit zásoby.

(V této chvíli se do rozhovoru zapojil i druhý z bratrů.)

Ernie: Měli jsme zahájit palbu za úsvitu, v půl šesté. Každá loď měla svůj cíl, ale náš cíl byl vyřazen leteckým bombardováním. Takže, když jsme neměli žádný cíl, zakotvili jsme zde a začali jsme přijímat rozkazy od lidí na pobřeží. Říkali nám, kam chtějí, abychom stříleli.

Přesunuli jsme se do Ouistrehamu. Začali jsme ho ostřelovat, protože se tam přeskupovali Němci. Naštěstí, když jsme přirazili naproti Němcům, tak toho nechali. Protože jinak by se pokusili dostat zpátky k plážím, a bylo by tady ještě více zabíjení jednotek na pobřeží.

Takže, od té chvíle jsme byli pod vedením lidí z pobřeží, kteří nás požádali pálit dle uvážení. Myslím, že jsme stříleli do lesa a na takové věci, víte? Jen pár granátů. Myslím, že jsme vypálili nakonec asi stovku střel, což je hodně, na křižník. Pak jsme jeli domů, jak řekl Johnny. Vrátili jsme se za tři dny a zůstali zde až do srpna

Až do srpna?

Ernie: Ano, to bylo pro to, že na předmostí poslední dobou útočili. Najížděly na nás (německé rychlé) E-čluny. Takže jsme byli spolu s letadly částí obrany zodpovědné za to, že je udrží dost daleko od nás.
Takže jste byli něco jako obrana pro vojáky, kteří se vyloďovali se na pláž?

Ernie: Ano, chránili jsme je. A pak... na konci srpna, Johne?

John: Na začátku srpna nás torpédovali, a to znamenalo návrat. (směje se)

Vaše loď byla tedy ještě schopná pohybu – i po zásahu?

John: Ano, ano.

Ernie: Ale měli jsme v ní díru. (směje se)

Aha, takže bylo potřeba jí opravit a podobně...

Ernie: Co se toho torpéda týče, bylo dobře, že trefilo nás. Protože trefilo příď, kde je loď silně chráněná. Neměli jsme žádné ztráty.

Tak to bylo štěstí!

Ernie: Ale kdyby nás (torpédo) minulo, stále byly nějaké lodě za námi – a (hodně velké) nemocniční lodě. Takže mohlo trefit některou z nich.

Jistě; ale protože jste sloužili jako ochrana, bylo lepší, že zasáhli vás a nikoliv je.

Ernie: Ano, jak se ukázalo, bylo to štěstí, že trefili nás. Pak jsme jeli domů.
(směje se)

Mám zde jednu otázku, na kterou se ptám každého. Pokud byste měl popsat hrdinu, kdo by to pro vás byl? Jaké vlastnosti by měl mít?

Ernie: Vy to nevíte? Jak to popsat... My nejsme hrdinové. Hrdinové byli lidé, kteří tam nemuseli být, ale přesto šli. Já bych se radši rozhodl zůstat doma se svojí matkou (směje se). Ale, my jsme tady museli být, ať jsme chtěli, nebo ne. Pro mě, kdybych se přihlásil jako dobrovolník, abych sem šel a bojoval tady, to by bylo hrdinství. Ale ne, když mi akorát někdo přikázal, abych sem jel, víte?

Možná, že jste na sebe příliš přísný...

Ernie: Ne, ne, ne (směje se). My nejsme hrdinové. Vidím to dost jasně: nejspíš bych zůstal doma s naší matkou.

John: Jednou po nás stříleli z minometu. Když jsi hrdina, tak prostě všeho necháš a jdeš jim to vrátit. Ale když nejsi hrdina, raději se někde schováš, za nějakou zástěnu.

Ernie: Ty ale byly na lodi tenké jako papír. Úplně k ničemu, když začnou padat bomby.

Příloha č. 3: Gordon Foote (rozhovor)

Kde jste sloužil a v jaké jednotce?

Přistál jsem v Den D na pláži Juno s Kanaďany. Byl jsem v malém oddílu šesti mužů, která náležela k tomuto regimentu *(ukazuje na odznak)*, Scottish Horse. Byli jsme připojeni ke kanadské jednotce Novoskotských horalů *(North Nova Scotia Highlanders)*, jen abychom přistáli a připravili cestu pro naše děla, která měla dorazit později. To byl náš úkol.

Na britských plážích jste měli podporu speciálních tanků ze 79. divize. Jak moc vám pomohly?

Bylo asi pět hodin odpoledne, když jsme přistáli, a většina těchto tanků, „Hobartovy legrácky“ jim říkali, vyčistily průchody v minových polích, aby jimi bylo možné projít. Stejně ale byly průchody plné mrtvých těl a vybuchlých tanků.

Kam pokračovala vaše jednotka poté?

Zůstali jsme následně asi dva měsíce, kdy jsme drželi a zajišťovali předmostí.

Poté jsme se zúčastnili bitvy u Falaiské kapsy. Jeli jsme po cestě do Saint-Valery (-en-Caux), což bylo jedno ze středisek odporu. Náš regiment držel zadní voj (a kryl ústup) v roce 1940, když se bojovalo u Dunkerque. Takže jsem získali tu čest dobýt město zpátky, protože tehdy byli všichni z Highland Division zajati, nebo zabiti.

Odtamtud jsme pokračovali do Belgie, odkud jsme se pak vydali do (města) Venlo v Holandsku.

A pak na vánoce (1944) začala ardenská kampaň. Němcům se podařilo projít skrze americké linie, když se oblékli jako Američané. Takže jsme dostali rozkaz odzbrojit Američany, protože tam byli Němci, kteří se za ně převlékli. Co hrálo v nás prospěch, bylo, že všichni američtí vojáci v předu byli černoši. Všichni byli černí. Takže u kohokoliv kdo prošel skrz oblečený jako Američan a byl to běloch sis mohl vsadit, že to bude Němec. Ale tedy, ne každý.

Jaký byl pro vás konec války?

Inu, z Arden jsme poté vyrazili k překročení Rýna. Najeli jsme na minu a vyletěli do vzduchu. Dva řidiči, oba moji kamarádi, byli zabiti. Nás ošetřili, zafačovali a pokračovali jsme dál...

Krátce poté jsme osvobodili koncentrační tábor Belsen. A pokračovali jsme až do konce války. Brémy, Bremerhaven, Německo. Byli jsme okupační jednotky s úkolem odzbrojit německou armádu a celkově obsadit zemi.

Jak byste popsal hrdinu? Jakou vlastnost nebo ctnost by někdo měl, aby byl pro vás hrdinou?

Byli jsme v Ardenách, když napadl sníh. Mezi námi a živým plotem, v té zemi nikoho, zasáhli jednoho z našich vojáků. Snažili jsme se ho odtamtud dostat, ale nedařilo se nám to, protože Němci po nás stříleli. A do toho přišli z šesté výsadkové. Dva jejich medici se vyplížili ven a dotáhli toho vojáka zpátky.

Jenže oni byli odpůrci vojenské službě (*conscientious objectors*), oba dva. Byli to saniťáci, neměli žádné zbraně, ale každému pomáhali. Oni jsou pro mě hrdinové. Protože já bych něco takového neudělal. Bál bych se, že by mohli zabít mě samotného!

Je zde sposta takových věcí, statečných činů, které člověk dělá bez přemýšlení. Máš kamaráda, který je v nebezpečí, a pomůžeš ty jemu nebo on pomůže tobě. Tak to tenkrát chodilo.

Příloha č. 4: Tom Finnegan (rozhovor)

„Bylo to až téměř třicet let poté, co jsme se se ženou vzali, když přišla na to, že jsem přistál na den D," začal kanadský veterán Tom Finnegan vyprávět v hloučku známých, dalších vojáků a lidí, kteří se zajímali o příběhy z války. „Bylo to tehdy, když jsme začali chodit na výroční setkání jednotky. Tehdy teprve zjistila, kde jsem sloužil," směje se.

„Víte, jak to bylo s tím tankem, že ano?" doplňuje ho jeho manželka vzápětí, zatímco stojíme poblíž útočného vozidla AVRE britských Královských ženistů, který byl po vyzvednutí ze zatopeného kráteru proměněn na památník. „Dostali se z tanku, ale nevěděli o sobě."

„Byli to dva přeživší a my jsme je dali dohromady," pochvaluje si Tom.

„Oba se jmenovali Bill. Sapér Bill Dunn řídil a Bill Hawkins byl demoliční poddůstojník." Oba veteráni jezdili na Juno Beach každý rok, nicméně svobodník Hawkins bohužel v černu roku 2012 zemřel.

„Věděla jsem, že zde (Tom) sloužil, ale nic o jednotce, ve které byl, ani nic o jeho nasazení. Alespoň do té doby, než jsme dostali dopis od předsedy naší veteránské organizace. Popravdě, zavolali nám telefonem. 'Mohu mluvit s Tomem Finneganem?' ptali se. 'Sloužil jste ve válce? Na Juno Beach?' A pak jsme dostali velkou složku dopisů a fotografií a šli jsme na další setkání. A tam se právě oba chlapci z tanku poprvé po letech setkali. Oba si mysleli, že ten druhý zahynul," vysvětluje paní Fineganová.

„Každý přišel jinými dveřmi," doplní Tom. „Oba si mysleli, že jsou jediný přeživší."

„Každopádně, teprve poté, co jsem začala chodit na setkání jsem se začala doslýchat... věci. Myslím, že Tom je jedním z těch vojáků, kteří o svých činech mluví spíše málo," říká žena muže, který je v devadesáti letech doslova ověnčen medailemi, které pokrývají celou jeho hruď.

„Když osvobodili Belsen, ten koncentrační tábor, byl jsem tam prvního dne," navazuje Tom poté. „Můj příběh je uložen v Imprial War Museum v Londýně. Pozvali mě tam na oslavy 50. výročí vylodění... Tedy, původně jsem (na konci) šel shánět dřevo, abychom mohli opravit most a dostat přes něj naše vozidla. Průzkumníci ho (koncentrační tábor) našli."

„Už tak na míli cítili ten hrozný zápach," reprodukuje Tomovo vyprávění manželka, „a pak se začali objevovat lidé."

„Vrátili jsme se a začali plnit auta jídlem, brali jsme ho zpátky (k táboru). Konzervy s hovězím a čokoládu pro děti, však víte. … Jenže dalšího dne ti lidé zemřeli. Nevěděli jsme, že jsme dělali chybu. Vůbec nás to nenapadlo!

Po válce jsme sloužili v Německu. Belsen krátce po té vypálili a srovnali se zemí, ale... Stále se zdráhám tam jít, dokonce i teď. Je tam takové ticho, žádní ptáci... rozumíte mi?"

(Následně se objevila příležitost položit panu Finneganovi některé otázky osobně.)

Vidím, že jste dostal zvláštní pamětní medaili, a máte zde i jednu z minulého výročí. Ale máte zde také mnoho medailí za své služby.

Mám jich ještě víc, ale nenosím je. Jsou příliš těžké. (směje se)

Pokud je zde jedna taková, které z nich si ceníte nejvíc?

Právě tahle tady (ukazuje na jednu z nich), tak je ze dne D – až do konce války v Evropě. Tahle je z Palestiny, za potíže v Palestině po konci války. To jsme ještě měli krále místo královny. Tahle je z Kypru...

A také jsem byl ve „skryté válce" v Perském zálivu, v roce 1958. Iráčané zabrali ropná pole a znárodnili je. Ale ony patřili Velké Británii a Spojeným státům. Takže jsme měli tajnou válku, žádná média. Všechny ztráty byly uvedeny jako nehody.

Vzhledem ke vašemu vylodění zde, rád bych se vás zeptal: jak byste popsal hrdinu? Jaké vlastnosti musí podle vás hrdina mít?

Bylo velmi brzo ráno – byla to nedorozumění – královské námořnictvo po nás začalo střílet z kulometů. Odstraňovali jsme ve vodě miny a oni si mysleli, že jsme je tam umísťovali. Mysleli si, že jsme němečtí vojáci. (směje se) Ale vše se naštěstí vysvětlilo.

Každopádně, odstraňovali jsme miny z překážek, aby se jakákoliv vozidla mohla dostat na břeh. Ohlédl jsem se a viděl jsem, jak z moře vyjíždí (DD – duplex drive, tj. obojživelný) tank.

A byl by zde tedy někdo, kdo je pro vás hrdinou?

Bylo nás v naší jednotce dvanáct mužů. Rozdělili nás na dva čluny, takže, pokud by to jeden nezvládl, druhý by mohl. Dorazili jsme na břeh, kde jsme si měli rozložit veškeré naše náčiní, vrátit se do vody a začít odstraňovat miny.

Ale přišli jsme na to, že je jednodušší minu deaktivovat, než jí odstranit. Ale během dvaceti minut jsme ze dvanácti zbývali už jen tři. Šest bylo zraněno a tři byli zabiti. To bylo vážně nešťastné.

Myslím, že vím, kdo je tady hrdina...

(směje se)

Příloha č. 5: Francis Marks (rozhovor)

V jaké jednotce jste sloužil?

Rota G, 329. prapor, 83. (pěší) divize.

Kde jste přistál?

Vylodil jsem se na pláži Omaha.

A kdy to bylo, kterého dne?

To už jsem zapomněl. Řekl bych, že několik dní po dni D. Nepamatuji se. Možná dva týdny. (83. pěší divize se vylodila ne pláži Omaha 18. června, tedy v den D + 12; 329. prapor byl s ní.)

Jaká to byla pro vás situace, coby vojáka na plážích?

Bylo to drsné. Bylo to drsné. Bojovali jsme mezi živými ploty, víte?

Ještě po dvou týdnech to bylo tak zlé, říkáte?

Měli jsme za úkol vystřídat, tedy, části 101. a 82. vzdušné výsadkové, takže, ty jsme střídali.

Byli jsme z boje vystrašení. V živých plotech jste měl štěstí, když se vám podařilo postoupit o jednu či dvě řady *za den*, víte? Protože Němci na ně byli zastřílení. Bylo to špatné, ale... Nerad o tom mluvím.

Jak dlouho po vašem příjezdu vám trvalo vyrazit? Mohli jste pokračovat dále hned první den, co jste přistáli, nebo jste zůstali na pláži a museli jste čekat...?

Ale ne, ne. Odtamtud jsme se dostali už první den, postoupili jsme a začali bojovat. Kolem Bayeux, ale nezůstali jsme stát na místě.

Potom jsme zamířili k St. Malo, dobyli jsme citadelu. Vzali jsme jí útokem – to byl těžký boj.

V odborných knihách je možné se dočíst o tom, že se na plážích hromadilo množství materiálu, vozidel a tanků, které se tam zasekly, protože jich přijíždělo stále víc a víc...

Inu, co jsme opustili pláže, už jsem je pak ani jednou neviděl, takže... Všechen materiál proudil, ale my byli asi 4 až 5 mil od pobřeží. Takže jak přistávali na plážích, to nemohu říct. To nevím.

Generál Montgomery byl v těch časech kritizován, protože někteří lidé tvrdili, že postupuje vpřed příliš pomalu. Co o tom soudíte?

To nevím.

A jak tedy dopadlo to obléhání?

Při bombardování St. Malo, když jsme proráželi skrz, tak jsme si všichni kopali naše zákopy (fox holes) o dvě stopy hlubší. Kvůli všem těm přelétávajícím letadlům. Vše, co jste mohl vidět, byla letadla přímo nad vámi, svrhávající bomby.

B-17 (bombardéry) a Spitfiry nalétávaly přímo dolů, a to bylo právě tehdy, když přišel průlom. To bylo strašidelné! (Směje se.)

Jak byste pospal hrdinu? Jaké vlastnosti by měl mít? Co musí člověk dělat, abyste jej nazval hrdinou?

Generál Omar Bradley.

Bradley byl váš hrdina?

Ó, ano. Byl to generál (prostých) vojáků.

Máte s ním nějakou osobní zkušenost?

Ne, ale... Nemusel jste nosit, však víte, spinky. Mohl jste si je sundat. On se nezajímal o to, jak bojujete, dokud jste bojoval. Cokoliv jste chtěl nosit, to jste také nosil. Takže, to bylo dobré. On je můj válečný hrdina.

Vylodění na Omaze popisuje spousta knih a filmů. Co si o nich myslíte? Jsou přesné?

Knihy jsou přesné – tedy alespoň ty, které jsou četl. Co se filmů týče, inu, však víte. Přikrášlují je. (Směje se.) Ale co je vážně blízko, ohledně dne D, tak to je Nejdelší den (The Longest Day), to bylo vážně přesné. Ten film je vážně výstižný.

Viděl jste (seriál) Bratrstvo neohrožených (Band of Brothers)?

Ano, viděl jsem je. Tak tak, drželi pospolu, byli dobří.

Myslíte, že byli vážně tak výjimeční, jak se o nich mluví?

Ano, je to tak, starali se o sebe; jsou výjimeční. Ano, doopravdy, jsou výjimeční.

Skutečně? Protože pro nás, bez té životní zkušenosti, je těžké to porovnávat.

Byli mimořádnou skupinou, doopravdy. Potkal jsem některé z nich a – bylo to neuvěřitelné. Jsou výjimeční.

Jednou jsem se ocitl v nemocnici s jedním seržantem od nich. Jeho kamarád ho chodil navštěvovat každý den. Prokazoval mu takovou službu. Jsou dobří, můžete je obdivovat... jsou skvělí.

Všechno v pořádku? Konec rozhovoru! (Směje se.)

Příloha č. 6: Bill Ryan (rozhovor)

Myslíte si, že jsou filmy o amerických výsadkářích ze 101. výsadkové (divize) přesné?

Já jsem z 82. výsadkové! A hoši z 82. výsadkové nemají rádi ty ze 101.

Vážně se nemáte rádi?

To byl jen vtip, jen vtip. Jsme spolu za dobře.

Ale každopádně proč si myslíte, že stanice HBO vybrala (pro svůj seriál Band of Brothers*) právě tuto jednotku? Když je zde tolik různých příběhů... Myslíte, že to byl náhodný výběr, a nebo?*

Ano, myslím, že to bylo prostě náhodné. *(Pravým důvodem byla úspěšná předloha Stephena E. Ambrose, který se ke zpracování tohoto tématu dostal na jednom setkání veteránů 506. pluku.)*

To máte jak s první (pěší) divizí. My jsme to tady měli na povel, my jsme byli šéfové! Ale ne, 29. shrábne veškeré pocty. Oni byli Národní garda. Politici.

Víte vy, kdo je politik? Nuže, tak oni si je chtěli dokonce fotit do novin. O nás neměl zájem vůbec nikdo. Přitom my jsme tady veleli, první (pěší) divize. Ale ne, o nás nikdo nepsal. Jenom o národní gardě. Však víte, jak to chodí.

Ale *Bratrstvo neohrožených* (Band of Brothers), to je dobrý film! Nejlepší je ale *Zachraňte vojína Ryana*. Prvních osmnáct minut. Ty jsou velmi věrné.

To je zvláštní, protože to samé mi řekl i jiný člověk. Že Zachraňte vojína Ryana je dobrý film; ale pouze první půl hodina.

To ano, ale po osmnácté minutě je už akorát Hollywood. Pfffr!

Ale na příklad, zajímalo by mě – ta část, kde jsou na pláži je to vážně tak přesné? Myslím tím bunkry, kde byly umístěny, jak na ně zaútočili...

Všechno bylo věrné, na té Omaze. Letectvo (svrhlo pumy) – tři míle do vnitrozemí! Námořnictvo – bez podpory. Pláž – žádné díry, nic.

Něco jsem o tom četl...

Měli tady všechno: kulomety, minomety, děla... Na Omaze to bylo velmi špatné.

Dočetl jsem se, že vaše lodi se odchýlily z kurzu, kvůli mořským proudům. Takže jste přistáli jinde, než jste měli být...?

Pluli jsme směrem na Arromanches – víte, kde to je, Arromanches? – spolu s proudem, ve kterém jsme pluli. Když náš kapitán povídá: „ale ne, ne, vraťte se, vraťte se!“

Tak jsme se vrátili, protože jsme směřovali na britské Arromanches. Ale otočili jsme se a pluli zpátky.

Také jsem četl, že zde byly nějaké problémy s načasováním, což mělo být důvodem, proč bombardéry minuly své cíle...

Tedy, zrovna jsme připlouvali, takže se letectvo bálo shodit bomby, protože by mohly spadnout na nás. Tak je shodili tři míle do vnitrozemí. Zabíjeli krávy, ne Němce. Letectvo – pfffr!

Poslední otázka, pokud byste měl jmenovat pouze jednu, jakou knihu bych si měl přečíst?

Tu novou, co právě vyšla, o první divizi! Napsal jí McManus, myslím, že se jmenuje „The Big Red One“ *(Titul knihy zní* „Mrtví a ti, jež zemřou“, *vyšla v dubnu 2014.)* Právě jí vytiskli a říkají, že je to velice dobrá kniha. Všechno o pláži Omaha. Jo, první divize. Taky si jeden výtisk koupím, až se dostanu domů.

Příloha č. 7: Eisenhoweovo prohlášení ze dne 6. 6. 1944 (dokument)

SUPREME HEADQUARTERS
ALLIED EXPEDITIONARY FORCE

Soldiers, Sailors and Airmen of the Allied Expeditionary Force!

You are about to embark upon the Great Crusade, toward which we have striven these many months. The eyes of the world are upon you. The hopes and prayers of liberty-loving people everywhere march with you. In company with our brave Allies and brothers-in-arms on other Fronts, you will bring about the destruction of the German war machine, the elimination of Nazi tyranny over the oppressed peoples of Europe, and security for ourselves in a free world.

Your task will not be an easy one. Your enemy is well trained, well equipped and battle-hardened. He will fight savagely.

But this is the year 1944 ! Much has happened since the Nazi triumphs of 1940-41. The United Nations have inflicted upon the Germans great defeats, in open battle, man-to-man. Our air offensive has seriously reduced their strength in the air and their capacity to wage war on the ground. Our Home Fronts have given us an overwhelming superiority in weapons and munitions of war, and placed at our disposal great reserves of trained fighting men. The tide has turned ! The free men of the world are marching together to Victory !

I have full confidence in your courage, devotion to duty and skill in battle. We will accept nothing less than full Victory !

Good Luck ! And let us all beseech the blessing of Almighty God upon this great and noble undertaking.

The Dwight D. Eisenhower Library

Dwight D. Eisenhower